

Michał Będkowski-Koziół

Odpowiedzialność z tytułu naruszenia
obowiązku stosowania się do ograniczeń
w dostarczaniu i poborze energii
elektrycznej w orzecznictwie Sądu Ochrony
Konkurencji i Konsumentów oraz Sądu
Apelacyjnego w Warszawie

*Liability for the breach of the obligation to comply with
the restrictions on the supply and consumption of electricity
in the jurisprudence of the Court of Competition
and Consumer Protection and the Court of Appeal in Warsaw*

Abstract

In order to guarantee the energy security, including the security of fuel and energy supply, the Act of 10 April 1997 on Energy Law provides for a number of legal instruments. Among them, the obligation on electricity consumers to comply with the restrictions in the supply and consumption of electricity provided for in Art. 11–11f can be named. Violation of this obligation is subject to a sanction in the form of a fine imposed by the President of the Energy Regulatory Office on energy consumers pursuant to Art. 56 sec. 1 point 3a. The purpose of this article is to discuss the judgments of the Court of Competition and Consumer Protection and the Court of Appeal in Warsaw issued as a result of an appeal by energy consumers against these decisions of the President of the Energy Regulatory Office, with regard to the grounds and conditions for liability by energy consumers for failure to comply with restrictions in the supply and consumption of electricity as well as the conditions for determining the amount of a financial penalty or withdrawing from its imposition in such cases.

Keywords: *energy security, limitations in the supply and consumption of electricity, fines, Court of Competition and Consumer Protection, Court of Appeal in Warsaw*

Dr Michał Będkowski-Koziół, LL.M.Eur.Int., Zakład Prawa Publicznego Gospodarczego, Katedra Prawa Gospodarczego i Gospodarki Cyfrowej, Wydział Prawa i Administracji, Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie, partner w Kancelarii Kocharński & Partners sp.j.k., Polska, ORCID: 0000-0002-2182-3490, e-mail: m.bedkowski.koziol@uksw.edu.pl, m.bedkowski-koziol@kochanski.pl

Data zgłoszenia tekstu przez autora: 9.03.2022 r.; data zaakceptowania do publikacji: 31.03.2022 r.

Streszczenie

W celu zagwarantowania bezpieczeństwa energetycznego, w tym bezpieczeństwa dostarczania paliw i energii, ustawa z 10.04.1997 r. – Prawo energetyczne przewiduje szereg instrumentów prawnych. Wśród nich można wskazać spoczywający na odbiorcach energii elektrycznej obowiązek stosowania się do ograniczeń w dostarczaniu i poborze energii elektrycznej przewidziany w art. 11–11f ustawy. Naruszenie tego obowiązku podlega sankcji w postaci kary pieniężnej nakładanej na odbiorcę przez Prezesa Urzędu Regulacji Energetyki na podstawie art. 56 ust. 1 pkt 3a ustawy. Celem niniejszego artykułu jest omówienie wyroków Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów oraz Sądu Apelacyjnego w Warszawie, wydanych wskutek wniesienia odwołania przez odbiorców od decyzji Prezesa Urzędu Regulacji Energetyki, w odniesieniu do przesłanek ponoszenia przez odbiorców odpowiedzialności za niestosowanie się do ograniczeń w dostarczaniu i poborze energii elektrycznej oraz przesłanek ustalania wysokości kary pieniężnej albo odstąpienia od jej wymierzenia w takich wypadkach.

Słowa kluczowe: bezpieczeństwo energetyczne, ograniczenia w dostarczaniu i poborze energii elektrycznej, kary pieniężne, Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów, Sąd Apelacyjny w Warszawie

1. Wprowadzenie

Jednym z podstawowych celów regulacji prawnej w sektorze energetycznym jest zagwarantowanie bezpieczeństwa energetycznego, którego istotny aspekt to bezpieczeństwo dostarczania paliw i energii, w tym zapewnienie prawidłowej pracy urządzeń, instalacji i sieci tworzących krajowy system energetyczny. Pośród instrumentów służących zapewnieniu nieprzerwanej i niezawodnej pracy tego systemu można wskazać spoczywający na odbiorcach energii elektrycznej obowiązek stosowania się do ograniczeń w dostarczaniu i poborze energii elektrycznej przewidziany w art. 11–11f ustawy z 10.04.1997 r. – Prawo energetyczne¹. Jakkolwiek znaczenie tych przepisów jest niezwykle istotne, ich praktyczne zastosowanie pozostawało długi czas poza głównym nurtem zainteresowania zarówno doktryny, jak i praktyki. Wpływ na ten stan rzeczy miało to, że wprowadzenie ograniczeń w dostarczaniu i poborze energii elektrycznej stanowi jeden z ostatecznych środków służących zapewnieniu bezpieczeństwa funkcjonowania krajowego systemu energetycznego, gdy pozostałe środki okażą się niewystarczające. Z tego powodu wskazane powyżej przepisy przez wiele lat nie były w praktyce stosowane.

Ten stan rzeczy uległ zmianie w 2015 r., gdy z uwagi na występujące w okresie 10–31.08.2015 r. obniżenie dostępnych rezerw zdolności wytwórczych poniżej niezbędnych wielkości wprowadzono na obszarze całego kraju ograniczenia w dostarczaniu i poborze energii elektrycznej na podstawie wskazanych wyżej przepisów. Sytuacja ta spowodowana była m.in. wyjątkowo wysokimi temperaturami i niskimi stanami wód w zbiornikach wodnych i rzekach, co wiązało się z wystąpieniem zagrożenia bezpieczeństwa dostaw energii elektrycznej. Wprowadzenie ograniczeń zaskoczyło

¹ Tekst jedn.: Dz.U. z 2021 r. poz. 716 ze zm. – dalej p.e.

część odbiorców, zwłaszcza tych, którzy zużywają większe jej ilości, co skutkowało tym, że w wielu przypadkach nie od razu zastosowali się oni do wprowadzonych ograniczeń. W związku z tym Prezes Urzędu Regulacji Energetyki (dalej Prezes URE), jako organ właściwy do nakładania kar pieniężnych za nieprzestrzeganie ograniczeń w dostarczaniu i poborze energii elektrycznej, wszczął w stosunku do tych odbiorców, począwszy od 2016 r., postępowania na podstawie art. 56 ust. 1 pkt 3a p.e. i to na bezprecedensową skalę².

Przepis art. 56 ust. 1 pkt 3a p.e., w brzmieniu sprzed nowelizacji dokonanej ustawą z 20.05.2021 r. o zmianie ustawy – Prawo energetyczne oraz niektórych innych ustaw³, stanowił, że Prezes URE może ukarać karą pieniężną podmioty, które nie zastosowały się do ograniczeń „wprowadzonych na podstawie art. 11, art. 11c ust. 3 lub art. 11d ust. 3” p.e.⁴ Na gruncie tej regulacji pojawiły się w doktrynie i orzecznictwie wątpliwości odnośnie tego, w jakim zakresie przepis ten może stanowić podstawę wymierzania odbiorcom kar z tytułu niedostosowania się do ograniczeń w dostarczaniu i poborze paliw i energii. W istotnym stopniu wątpliwości te przyczyniły się do nowelizacji treści art. 56 ust. 1 pkt 3a p.e. Jednakże zawarte w rozstrzygnięciach Sądu Okręgowego w Warszawie – Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów (dalej SOKiK) oraz Sądu Apelacyjnego w Warszawie (dalej SA w Warszawie) rozważania odnośnie prawnych instrumentów wprowadzania ograniczeń w dostarczaniu i poborze energii elektrycznej, obowiązków spoczywających na odbiorcach energii elektrycznej w sytuacji wprowadzenia takich ograniczeń oraz przesłanek ustalania wysokości kary oraz ewentualnego odstąpienia od jej wymierzenia zachowują w pełni aktualność.

Celem niniejszego artykułu jest analiza rozstrzygnięć SOKiK oraz SA w Warszawie w odniesieniu do przesłanek ponoszenia przez odbiorców odpowiedzialności za

² Z danych zawartych w corocznych sprawozdaniach z działalności Prezesa URE wynika, że: w 2016 r. w 242 postępowaniach nałożono na odbiorców karę pieniężną, 7 postępowań umorzono, a w 4 odstąpiono od nałożenia kary (zob. *Sprawozdanie z działalności Prezesa Urzędu Regulacji Energetyki w 2016 r.*, Warszawa 2017); w 2017 r. w 925 postępowaniach nałożono na odbiorców karę pieniężną, 307 postępowań umorzono, a w 20 odstąpiono od nałożenia kary (zob. *Sprawozdanie z działalności Prezesa Urzędu Regulacji Energetyki w 2017 r.*, Warszawa, kwiecień 2018 r.); w 2018 r. w 549 postępowaniach nałożono na odbiorców karę pieniężną, 46 postępowań umorzono, a w 8 odstąpiono od nałożenia kary (zob. *Sprawozdanie z działalności Prezesa Urzędu Regulacji Energetyki w 2018 r.*, Warszawa, kwiecień 2019 r.); w 2019 r. w 574 postępowaniach nałożono na odbiorców karę pieniężną, 143 postępowania umorzono, a w 10 odstąpiono od nałożenia kary (zob. *Sprawozdanie z działalności Prezesa Urzędu Regulacji Energetyki w 2019 r.*, Warszawa, maj 2020 r.); w 2020 r. w 247 postępowaniach nałożono na odbiorców karę pieniężną, 53 postępowania umorzono, a w 18 odstąpiono od nałożenia kary (zob. *Sprawozdanie z działalności Prezesa Urzędu Regulacji Energetyki w 2020 r.*, Warszawa, kwiecień 2021 r.). Wszystkie sprawozdania Prezesa URE są dostępne na stronie internetowej Urzędu Regulacji Energetyki: <https://www.ure.gov.pl>.

³ Dz.U. z 2021 r. poz. 1093 ze zm.

⁴ Na mocy nowelizacji ustawy – Prawo energetyczne, t.j. ustawy z 20.05.2021 r. o zmianie ustawy – Prawo energetyczne oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2021 r. poz. 1093), przepis art. 56 ust. 1 pkt 3a p.e. został z mocą obowiązującą od 3.07.2021 r. zmieniony w zakresie odesłań do właściwych przepisów ustawy. Obecnie zgodnie z tym przepisem karze pieniężnej podlega ten, kto nie stosuje się do ograniczeń w dostarczaniu i poborze energii elektrycznej „wprowadzonych na podstawie art. 11, art. 11c ust. 2 pkt 2 lub art. 11d ust. 3”. Odesłanie do art. 11c ust. 3 p.e. zastąpiono zatem odesłaniem do art. 11c ust. 2 pkt 2 p.e. Zmiana została dokonana m.in. wskutek tego, że zarówno Sąd Okręgowy – Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów, jak i Sąd Apelacyjny w Warszawie wielokrotnie wskazywały, że w treści art. 56 ust. 1 pkt 3a p.e. zawarty jest błąd. Kwestia ta stanowi przedmiot rozważań w tym artykule.

niestosowanie się do ograniczeń w dostarczaniu i poborze energii elektrycznej oraz przesłankę ustalania wysokości kary pieniężnej albo odstąpienia od jej wymierzenia w takich wypadkach.

2. Podstawy prawne odpowiedzialności z tytułu naruszenia obowiązku stosowania się do ograniczeń w dostarczaniu i poborze energii elektrycznej

Przesłanki wprowadzania ograniczeń w dostarczaniu i poborze energii elektrycznej zostały określone w art. 11 oraz w art. 11c i 11d p.e.

Zgodnie z art. 11 ust. 1 p.e. w przypadku zagrożenia: 1) bezpieczeństwa energetycznego Rzeczypospolitej Polskiej polegającego na długookresowym braku równowagi na rynku paliwowo-energetycznym, 2) bezpieczeństwa dostaw energii elektrycznej, 3) bezpieczeństwa osób czy wreszcie 4) wystąpieniem znacznych strat materialnych, na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej lub jego części mogą być wprowadzone na czas oznaczony ograniczenia w sprzedaży paliw stałych oraz w dostarczaniu i poborze energii elektrycznej lub ciepła.

W przypadku wystąpienia przesłanki „zagrożenia bezpieczeństwa dostaw energii elektrycznej” ustawa – Prawo energetyczne przewiduje dwa mechanizmy wprowadzania ograniczeń w jej dostarczaniu i poborze, a mianowicie: 1) mechanizm wprowadzania ograniczeń na polecenie operatora systemu przesyłowego elektroenergetycznego (dalej OSP) – na podstawie art. 11c i 11d p.e. oraz 2) mechanizm wprowadzania ograniczeń w drodze rozporządzenia Rady Ministrów – na podstawie art. 11 ust. 7 p.e. Zagrożenie bezpieczeństwa dostaw zostało zdefiniowane w art. 3 pkt 16d p.e. jako stan systemu elektroenergetycznego lub jego części, uniemożliwiający zapewnienie bezpieczeństwa pracy sieci elektroenergetycznej lub równoważenie dostaw energii elektrycznej z zapotrzebowaniem na nią. Definicję tę należy rozpatrywać na tle zawartych w art. 3 pkt 16a oraz pkt 16b definicji „bezpieczeństwa dostaw energii elektrycznej” (rozumianego jako zdolność systemu elektroenergetycznego do zapewnienia bezpieczeństwa pracy sieci elektroenergetycznej oraz zrównoważenia dostaw energii elektrycznej z zapotrzebowaniem na tę energię) oraz „bezpieczeństwa pracy sieci elektroenergetycznej” (rozumianego jako nieprzerwana praca sieci elektroenergetycznej, a także spełnienie wymagań w zakresie parametrów jakościowych energii elektrycznej i standardów jakościowych obsługi odbiorców, w tym dopuszczalnych przerw w dostawach energii elektrycznej odbiorcom końcowym, w możliwych do przewidzenia warunkach pracy tej sieci). Jednocześnie art. 11c ust. 1 p.e. zawiera przykładowy katalog okoliczności, które mogą spowodować stan zagrożenia bezpieczeństwa dostaw, i wymienia: 1) działania wynikające z wprowadzenia stanu nadzwyczajnego; 2) katastrofę naturalną albo bezpośrednie zagrożenie wystąpienia awarii technicznej w rozumieniu art. 3 ustawy z 18.04.2002 r. o stanie klęski żywiołowej⁵; 3) wprowadzenie embarga, blokady, ograniczenia lub braku dostaw paliw lub energii elektrycznej z innego kraju na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, lub

⁵ Tekst jedn.: Dz.U. z 2017 r. poz. 1897.

zakłóceń w funkcjonowaniu systemów elektroenergetycznych połączonych z krajowym systemem elektroenergetycznym; 4) strajk lub niepokoje społeczne; 5) obniżenie dostępnych rezerw zdolności wytwórczych poniżej niezbędnych wielkości, o których mowa w art. 9g ust. 4 pkt 9 p.e., lub braku możliwości ich wykorzystania. Wspomniana na wstępie tego artykułu sytuacja z sierpnia 2015 r. była właśnie ostatnim z przewidzianych w art. 11c ust. 1 p.e. przypadków, tzn. dotyczyła obniżenia dostępnych rezerw zdolności wytwórczych wskutek bardzo wysokich temperatur oraz niskiego poziomu wody w zbiornikach wodnych i rzekach.

W odniesieniu do mechanizmu wprowadzania ograniczeń w dostarczaniu i poborze energii elektrycznej na polecenie OSP art. 11c ust. 2 p.e. stanowi o czynnościach, które wykonuje OSP w przypadku powstania zagrożenia bezpieczeństwa dostaw energii elektrycznej. Po pierwsze OSP podejmuje we współpracy z użytkownikami systemu elektroenergetycznego, w tym z odbiorcami energii elektrycznej, wszelkie możliwe działania przy wykorzystaniu dostępnych środków mających na celu usunięcie tego zagrożenia i zapobieżenie jego negatywnym skutkom. Po drugie może wprowadzić ograniczenia w dostarczaniu i poborze energii elektrycznej na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej lub jego części do czasu wejścia w życie przepisów wydanych na podstawie art. 11 ust. 7 p.e., lecz nie dłużej niż na okres 72 godzin. Zgodnie z art. 11 ust. 3 pkt 1 p.e. ograniczenia w dostarczaniu i poborze energii elektrycznej polegają na ograniczeniu maksymalnego poboru mocy elektrycznej oraz dobowego poboru energii elektrycznej. Ograniczenia te podlegają kontroli w zakresie przestrzegania ich stosowania (art. 11 ust. 4 p.e.). Organem uprawnionym do kontroli stosowania ograniczeń w odniesieniu do dostarczanej sieciami energii elektrycznej jest Prezes URE (art. 11 ust. 5 pkt 1 p.e.). Ponadto w okresie występowania zagrożenia bezpieczeństwa dostaw energii elektrycznej operatorzy systemu elektroenergetycznego – tj. zarówno OSP, jak i operatorzy systemu dystrybucyjnego elektroenergetycznego (dalej OSD)⁶ – mogą, zgodnie z art. 11d ust. 3 p.e., wprowadzać ograniczenia w świadczonych usługach przesyłania lub dystrybucji energii elektrycznej w zakresie niezbędnym do usunięcia tego zagrożenia.

Oprócz działań, o których mowa w art. 11c ust. 2 p.e., w przypadku powstania zagrożenia bezpieczeństwa dostaw energii elektrycznej OSP, zgodnie z art. 11c ust. 3 p.e., niezwłocznie powiadamia ministra właściwego do spraw energii (poprzednio był to minister gospodarki) oraz Prezesa URE o wystąpieniu zagrożenia bezpieczeństwa dostaw energii elektrycznej, podjętych działaniach i środkach w celu usunięcia tego zagrożenia i zapobieżenia jego negatywnym skutkom oraz zgłasza konieczność wprowadzenia ograniczeń na podstawie art. 11 ust. 7 p.e., tzn. w drodze rozporządzenia Rady Ministrów.

W odniesieniu do mechanizmu wprowadzania ograniczeń w dostarczaniu i poborze energii elektrycznej w drodze rozporządzenia Rady Ministrów przepis art. 11 ust. 7 p.e. stanowi, że Rada Ministrów, na wniosek ministra właściwego do spraw energii, w drodze rozporządzenia, może wprowadzić na czas oznaczony, na terytorium

⁶ Tam, gdzie będzie mowa o działaniach podejmowanych zarówno przez OSP, jak i właściwych OSD, zostanie użyty termin „operatorzy sieci”.

Rzeczypospolitej Polskiej lub jego części, ograniczenia w sprzedaży paliw stałych oraz w dostarczaniu i poborze energii elektrycznej i ciepła, w przypadku wystąpienia zagrożeń, o których mowa w art. 11 ust. 1 p.e., tj. m.in. z powodu zagrożenia bezpieczeństwa dostaw energii elektrycznej.

Szczegółowe zasady i tryb wprowadzania ograniczeń w dostawach i poborze energii elektrycznej określa obecnie rozporządzenie Rady Ministrów z 8.11.2021 r. w sprawie szczegółowych zasad i trybu wprowadzania ograniczeń w sprzedaży paliw stałych oraz w dostarczaniu i poborze energii elektrycznej lub ciepła⁷ (dalej rozporządzenie w sprawie ograniczeń 2021), które zastąpiło rozporządzenie Rady Ministrów z 23.07.2007 r. w sprawie szczegółowych zasad i trybu wprowadzania ograniczeń w sprzedaży paliw stałych oraz w dostarczaniu i poborze energii elektrycznej lub ciepła⁸ (dalej rozporządzenie w sprawie ograniczeń 2007), obowiązujące w czasie ograniczeń wprowadzonych w sierpniu 2015 r. W obu rozporządzeniach określone zostały sposoby wprowadzania ograniczeń w dostarczaniu i poborze energii elektrycznej, rodzaje odbiorców objętych ograniczeniami, zakresy planów wprowadzania ograniczeń oraz sposoby określania w nich wielkości tych ograniczeń, a także sposoby podawania do publicznej wiadomości informacji o ograniczeniach. Zgodnie z § 5 ust. 1 rozporządzenia w sprawie ograniczeń 2021 ograniczenia w dostarczaniu i poborze energii elektrycznej dotyczą odbiorców energii elektrycznej w zakresie posiadanych przez nich obiektów, dla których określona w umowach łączna wielkość mocy umownej wynosi co najmniej 300 kW, oraz odbiorców, którzy nie podlegają ochronie przed wprowadzonymi ograniczeniami na podstawie § 6 ust. 1 rozporządzenia w sprawie ograniczeń 2021. Na mocy § 6 ust. 1 rozporządzenia w sprawie ograniczeń 2021 ochronie przed wprowadzanymi ograniczeniami w dostarczaniu i poborze energii elektrycznej podlega odbiorca energii elektrycznej w zakresie posiadanego przez siebie obiektu przez cały okres, dla którego określona w umowach łączna wielkość mocy umownej wynosi poniżej 300 kW, oraz w zakresie obiektu: 1) będącego szpitalem i innym obiektem ratownictwa medycznego; 2) wymienionego w przepisach wydanych na podstawie art. 6 ust. 2 pkt 4 ustawy z 21.11.1967 r. o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej⁹; 3) wykorzystywanego bezpośrednio do: a) nadawania programów radiowych i telewizyjnych o zasięgu ogólnokrajowym, b) zapewnienia przewozu lotniczego, transportu kolejowego i publicznego transportu zbiorowego, c) wydobywania paliw kopalnych ze złóż, ich przeróbki oraz dostarczania do odbiorców, w tym wydobywania, przesyłania lub dystrybucji paliw gazowych, d) realizacji zadań wpływających w sposób istotny na spełnianie wymagań w zakresie ochrony środowiska, w tym odprowadzania i oczyszczania ścieków w zakresie zbiorowego odprowadzania ścieków, e) wytwarzania, przesyłania lub dystrybucji energii elektrycznej lub ciepła, f) wykonywania przez przedsiębiorców zadań na rzecz obronności państwa w zakresie mobilizacji gospodarki, o których mowa w art. 2 pkt 1 ustawy z 23.08.2001 r. o organizowaniu

⁷Dz.U. z 2021 r. poz. 2209.

⁸Dz.U. z 2007 r. Nr 133, poz. 924.

⁹Tekst jedn.: Dz.U. z 2021 r. poz. 372 ze zm.

zadań na rzecz obronności państwa realizowanych przez przedsiębiorców¹⁰, w okresie uruchomienia programu mobilizacji gospodarki w zakresie realizacji tych zadań – albo wyodrębnionej części obiektu wykorzystywanego do tych celów¹¹. Na mocy § 8 ust. 1 w zw. z § 6 ust. 8 pkt 2 rozporządzenia w sprawie ograniczeń 2021 (podobnie § 8 ust. 1 i 2 rozporządzenia w sprawie ograniczeń 2007) wielkości określające poziomy wprowadzanych ograniczeń w dostarczaniu i poborze energii elektrycznej określa się w stopniach zasilania od 11 do 20 i ujmuje w planach wprowadzania ograniczeń w dostarczaniu i poborze energii elektrycznej. Plany są opracowywane przez OSP i OSD zgodnie z procedurą zawartą w rozporządzeniu. Podlegają one corocznej aktualizacji. Natomiast odnośnie sposobu komunikowania ograniczeń odbiorcom energii elektrycznej § 10 ust. 1 i 2 rozporządzenia w sprawie ograniczeń 2021, podobnie jak to czynił § 12 rozporządzenia w sprawie ograniczeń 2007, stanowi, że 1) ograniczenia w poborze energii elektrycznej są realizowane przez odbiorców stosownie do komunikatów i powiadomień operatorów o obowiązujących stopniach zasilania, 2) komunikaty OSP o obowiązujących stopniach zasilania wprowadzanych jako obowiązujące w najbliższych 12 godzinach i przewidywanych na następne 12 godzin są ogłaszane w radiowych komunikatach energetycznych w programie I Polskiego Radia o godzinie 7:55 i 19:55 oraz zamieszczane na stronach internetowych operatorów. Odbiorcy mają obowiązek stosować się do stopni zasilania określonych w tych komunikatach. Jednocześnie § 10 ust. 5 rozporządzenia w sprawie ograniczeń 2021 stanowi, że właściciwi OSD indywidualnie powiadamiają odbiorców przyłączonych do sieci dystrybucyjnej o wprowadzeniu ograniczeń w dostarczaniu i poborze energii elektrycznej oraz o wprowadzeniu (w trakcie trwania ograniczeń w dostarczaniu i poborze energii elektrycznej) innych stopni zasilania niż stopnie zasilania ogłoszone w komunikatach radiowych, przysyłając wiadomość tekstową na adres poczty elektronicznej lub na numer telefonu wskazany przez odbiorcę w umowach. Stanowi to istotną zmianę w stosunku do stanu prawnego obowiązującego w czasie wprowadzania ograniczeń w sierpniu 2015 r. Obowiązujący wówczas § 12 ust. 3 rozporządzenia w sprawie ograniczeń 2007 stanowił bowiem, że jedynie w przypadku zróżnicowania wprowadzonych ograniczeń w poborze energii elektrycznej, w stosunku do stopni zasilania ogłoszonych w komunikatach radiowych, operatorzy powiadamiają odbiorców indywidualnie w formie pisemnej lub w sposób określony w zawartych z odbiorcami umowach albo za pomocą innego środka komunikowania się w sposób zwyczajowo przyjęty w danej miejscowości. Powiadomienia te były dla odbiorcy ważniejsze niż powiadomienia ogłaszane w komunikatach radiowych.

¹⁰ Tekst jedn.: Dz.U. z 2020 r. poz. 1669.

¹¹ Podobnie rozporządzenie w sprawie ograniczeń 2007 stanowiło w § 6 ust. 1, że ochronie przed wprowadzanymi ograniczeniami podlegają odbiorcy energii elektrycznej w ciągu całego roku, dla których wielkość mocy umownej określonej w zawartej umowie sprzedaży, umowie o świadczenie usług przesyłania albo dystrybucji lub umowie kompleksowej ustalona została poniżej 300 kW oraz: 1) szpitale i inne obiekty ratownictwa medycznego; 2) obiekty wykorzystywane do obsługi środków masowego przekazu o zasięgu krajowym; 3) porty lotnicze; 4) obiekty międzynarodowej komunikacji kolejowej; 5) obiekty wojskowe, energetyczne oraz inne o strategicznym znaczeniu dla funkcjonowania gospodarki lub państwa, określone w przepisach odrębnych; 6) obiekty dysponujące środkami technicznymi służącymi zapobieganiu lub ograniczaniu emisji, negatywnie oddziałujących na środowisko.

W celu zagwarantowania skuteczności powyższych mechanizmów wprowadzania ograniczeń w dostarczaniu i poborze energii elektrycznej, a w szczególności stosowania się do nich odbiorców, art. 56 ust. 1 pkt 3a p.e. przewiduje możliwość nałożenia sankcji w postaci kary pieniężnej na odbiorcę. Mianowicie zgodnie z art. 56 ust. 1 pkt 3a p.e. – w jego pierwotnej wersji sprzed nowelizacji dokonanej dnia 20.05.2021 r.¹² – karze pieniężnej podlega ten, kto „nie stosuje się do ograniczeń w dostarczaniu i poborze energii, wprowadzonych na podstawie art. 11, art. 11c ust. 3 lub art. 11d ust. 3” p.e.

Jak wskazuje się w doktrynie, odpowiedzialność za delikty administracyjne określone w art. 56 ust. 1 p.e. ma co do zasady charakter obiektywny i nie zależy od ewentualnej winy podmiotu naruszającego określone obowiązki. Nie jest więc istotne, czy do ich naruszenia doprowadziły okoliczności leżące po stronie tego podmiotu, czy też okoliczności niezależne¹³. Odnosi się to także do odpowiedzialności uregulowanej w art. 56 ust. 1 pkt 3a p.e. za niestosowanie się do ograniczeń w dostarczaniu i poborze energii elektrycznej oraz do poleceń OSP wydawanych na podstawie art. 11d ust. 1 i 2 p.e. W literaturze podkreślano jednak, że w orzecznictwie został sformułowany pogląd, zgodnie z którym „z konstrukcji odpowiedzialności za naruszenie przepisów Prawa energetycznego, jako odpowiedzialności o charakterze obiektywnym wynika, że na przedsiębiorstwo energetyczne nie można nałożyć kary pieniężnej, jeżeli naruszenie obowiązków wynikających z Prawa energetycznego nie jest rezultatem jego zachowania (działania lub zaniechania), lecz niezależnych od niego, pozostających poza jego kontrolą okoliczności o charakterze zewnętrznym, uniemożliwiających nie tyle przypisanie przedsiębiorstwu energetycznemu winy umyślnej lub nieumyślnej, co nie pozwalających na zbudowanie rozsądnego łańcucha przyczynowo-skutkowego między zachowaniem przedsiębiorstwa energetycznego, a stwierdzeniem stanu odpowiadającego hipotezie normy sankcjonowanej karą pieniężną”¹⁴. Wynika

¹² Ustawa z 20.05.2021 r. o zmianie ustawy – Prawo energetyczne oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2021 r. poz. 1093 ze zm.).

¹³ M. Sachajko [w:] *Prawo energetyczne. Komentarz*, red. Z. Muras, M. Swora, Warszawa 2010, komentarz do art. 56, s. 1353, pkt 40; M. Sachajko [w:] *Prawo energetyczne, t. II. Komentarz do art. 12–72*, red. M. Swora, Z. Muras, Warszawa 2016, komentarz do art. 56, s. 889, pkt 61; K.A. Tarniowy [w:] *Prawo energetyczne. Komentarz*, red. M. Kuliński, Warszawa 2017, komentarz do art. 56, pkt 4, Legalis; T. Ogłódek [w:] *Prawo energetyczne, Ustawa o odnawialnych źródłach energii, Ustawa o rynku mocy, Ustawa o inwestycjach w zakresie elektrowni wiatrowych. Komentarz*, red. M. Czarnecka, T. Ogłódek, Warszawa 2020, komentarz do art. 56, s. 707, Nb. 1; wyrok Sądu Najwyższego (dalej SN) z 4.11.2010 r., III SK 21/10, LEX nr 737390; wyrok SA w Warszawie z 28.10.2009 r., VI ACa 453/09, LEX nr 1120265; odmienny od powyższego pogląd przedstawili ostatnio autorzy pozycji: M. Goss i J. Góralski *Komentarz art. 56, art. 57 [w:] Kary pieniężne w ustawie – Prawo energetyczne. Komentarz*, M. Goss, J. Góralski, LEX/el. 2021, którzy powołując się na orzecznictwo nierzadko łagodzące rygoryzm kar administracyjnych na gruncie art. 56 p.e., proponują koncepcję „winy organizacyjnej (inaczej winy bezimiennej lub anonimowej), łączącej zawińnięcie w występowaniu nieprawidłowości w funkcjonowaniu danej organizacji”. Ich zdaniem chodzi tu zatem raczej o „naganność obiektywną”, a nie winę obiektywną.

¹⁴ Zob. m.in. wyrok SN z 4.11.2010 r., III SK 21/10, LEX nr 737390; wyrok SA w Warszawie z 4.11.2015 r., VI ACa 1525/14, LEX nr 1950267 – oba wyroki wskazane w: *Ograniczenia poboru energii elektrycznej – mechanizm, skutki dla odbiorców przemysłowych i propozycje zmian. Raport przygotowany dla Izby Energetyki Przemysłowej i Odbiorców Energii przez Kancelarię Adwokacką dr hab. Mariusz Swora*, Gniezno, 30.08.2016 r., s. 42–43, <https://wysokienapiecie.pl/wp-content/uploads/2016/10/raport-ws-ograniczen-w-poborze-ver-2-0.pdf> (dostęp: 1.02.2022 r.).

stąd, że możliwe jest wyłączenie odpowiedzialności za niedopełnienie określonych obowiązków z uwagi na okoliczności o charakterze zewnętrznym, niezależne od podmiotu zobowiązanego i pozostające poza jego kontrolą, jeżeli wykluczają one związek przyczynowy między zachowaniem tego podmiotu a naruszeniem (np. szczególnie procesy technologiczne zachodzące w przedsiębiorstwie, które nie pozwalają na dostosowanie się odbiorcy do ograniczeń w odpowiednim czasie)¹⁵.

Ponadto należy mieć na uwadze, że odpowiedzialność odbiorcy będzie wykluczona, jeżeli zastosowanie się do wprowadzonych ograniczeń powodowałoby bezpośrednie zagrożenie dla życia lub zdrowia osób (art. 11d ust. 2 p.e.) oraz zagrożenie bezpieczeństwa osób bądź uszkodzenie lub zniszczenie obiektów technologicznych (§ 4 ust. 2 pkt 1 i 2 rozporządzenia w sprawie ograniczeń 2021 – wcześniej § 3 ust. 4 pkt 1 rozporządzenia w sprawie ograniczeń 2007).

Wreszcie należy też wskazać, że obok okoliczności wykluczających odpowiedzialność w art. 56 ust. 6 p.e. przewidziane są okoliczności wpływające na wymiar kary, a mianowicie stopień szkodliwości czynu, stopień zawinienia oraz dotychczasowe zachowanie odbiorcy i jego możliwości finansowe.

3. Kontrowersje dotyczące podstaw prawnych odpowiedzialności z tytułu naruszenia obowiązku stosowania się do ograniczeń w dostarczaniu i poborze energii elektrycznej

W odniesieniu do przedstawionych powyżej podstaw prawnych ponoszenia odpowiedzialności z tytułu niedostosowania się do ograniczeń w dostarczaniu i poborze energii elektrycznej kontrowersje w doktrynie wzbudzała podstawa prawna nakładania kar na odbiorców z tego tytułu w przypadku, gdy ograniczenia wprowadzane są w trybie, o którym mowa w art. 11c ust. 2 pkt 2 p.e., tzn. na polecenie OSP. Mianowicie w wersji sprzed nowelizacji, dokonanej ustawą z 20.05.2021 r. o zmianie ustawy – Prawo energetyczne oraz niektórych innych ustaw¹⁶, art. 56 ust. 1 pkt 3a p.e. stanowił, że karze pieniężnej podlega ten, kto „nie stosuje się do ograniczeń w dostarczaniu i poborze energii, wprowadzonych na podstawie art. 11, art. 11c ust. 3 lub art. 11d ust. 3”.

Przepis art. 11c ust. 3 p.e. dotyczy obowiązków OSP w zakresie powiadamiania ministra właściwego ds. energii oraz Prezesa URE o wystąpieniu zagrożenia bezpieczeństwa dostaw energii elektrycznej, podjętych działaniach i środkach oraz ewentualnie konieczności wprowadzenia ograniczeń w drodze rozporządzenia Rady Ministrów, o którym mowa w art. 11 ust. 7 p.e., natomiast art. 11d ust. 3 p.e. stanowi, że w okresie występowania zagrożenia bezpieczeństwa dostaw energii elektrycznej operatorzy sieci mogą wprowadzić ograniczenia w świadczonych usługach przesyłania i dystrybucji energii elektrycznej. W związku z tym pojawiła się wątpliwość, czy w tej sytuacji art. 56 ust. 1 pkt 3a p.e. sankcjonuje jedynie niedostosowanie się do ograniczeń w dostarczaniu i poborze energii elektrycznej

¹⁵Por. M. Sachajko [w:] *Prawo...*, t. II. *Komentarz...*, komentarz do art. 56, s. 881, pkt 27.

¹⁶Dz.U. z 2021 r. poz. 1093 ze zm.

wprowadzonych na podstawie art. 11 ust. 7 przez Radę Ministrów czy również niedostosowanie się do ograniczeń w dostarczaniu i poborze energii elektrycznej wprowadzonych na podstawie art. 11c ust. 2 pkt 2 p.e. Niejasność wynikała z tego, że przepis art. 56 ust. 1 pkt 3a p.e. nie odsyłał wprost do art. 11c ust. 2 p.e., a jedynie do art. 11c ust. 3 i art. 11d ust. 3 p.e. Żaden z tych przepisów nie stanowi tymczasem samoistnej podstawy wprowadzania ograniczeń w dostarczaniu i poborze energii elektrycznej przez OSP.

W związku z powyższym wskazywano, że odesłanie zawarte w art. 56 ust. 1 pkt 3a p.e., dającym ewentualną kompetencję Prezesowi URE do nałożenia kary, należy uznać za błędne¹⁷. Jednocześnie podkreślano, że nałożenie kary pieniężnej z tytułu niedostosowania się do ograniczeń wprowadzonych przez OSP, tj. na podstawie art. 11c ust. 2 p.e., wymagałoby dokonania przez Prezesa URE wykładni rozszerzającej art. 56 ust. 1 pkt 3a p.e., gdy tymczasem „przepisy o charakterze administracyjnokarnym, przewidujące kary pieniężne za określone naruszenia muszą być stosowane przez organy administracji publicznej w sposób precyzyjny, tj. dokładnie odpowiadający normie prawnej bez stosowania wykładni rozszerzającej, analogii lub domniemań”¹⁸. Konstrukcja art. 56 ust. 1 pkt 3a p.e. budziła zatem wątpliwości co do spełnienia wymogów wynikających z zasady określoności czynu zabronionego (*nullum crimen sine lege*), która wprawdzie należy do standardu ochrony karnoprawnej, ale którą w świetle orzecznictwa SN należy stosować także w stosunku do odpowiedzialności za delikty administracyjne¹⁹. Dodatkowo argumentowano, że zasada ustawowej określoności czynów zabronionych stanowi część ogólnych zasad prawa i została wyrażona w różnych umowach międzynarodowych, w szczególności w art. 49 Karty Praw Podstawowych Unii Europejskiej oraz art. 7 Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności, a ponadto w Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej²⁰. Jednocześnie w literaturze zgłaszano – w przypadku trybu wprowadzania ograniczeń na polecenie OSP – wątpliwości odnośnie możliwości stosowania sankcji o charakterze represyjnym za nieprzestrzeganie aktów, których postanowienia nie mają charakteru przepisów powszechnie obowiązujących, zwłaszcza w kontekście art. 42 Konstytucji RP²¹.

¹⁷ F. Elżanowski [w:] *Prawo energetyczne. Komentarz*, red. Z. Muras, M. Swora, Warszawa 2010, komentarz do art. 11c, s. 846, pkt. 15; *Ograniczenia poboru...*, s. 45.

¹⁸ M. Sachajko [w:] *Prawo...*, komentarz do art. 56, s. 1350, pkt 26 – z powołaniem się na: M. Wincenciak, *Sankcje w prawie administracyjnym i procedura ich wymierzania*, Warszawa 2008, s. 150; *Ograniczenia poboru...*, s. 45.

¹⁹ Wyrok SN z 1.06.2010 r., III SK 5/10, LEX nr 622205, w którym SN stwierdził, że „sprawa z odwołania od decyzji Prezesa Urzędu nakładającej karę pieniężną na przedsiębiorcę energetycznego powinna zostać rozpoznana z uwzględnieniem standardów ochrony praw oskarżonego obowiązujących w postępowaniu karnym”.

²⁰ M. Sachajko [w:] *Prawo...*, komentarz do art. 56, s. 1350, pkt 26; *Ograniczenia poboru...*, s. 45–46; Karta Praw Podstawowych Unii Europejskiej (Dz.Urz. UE C 303 z 14.12.2007 r., s. 1); Konwencja o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności sporządzona w Rzymie 4.11.1950 r. (Dz.U. z 1993 r. Nr 61, poz. 284 ze zm.); Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z 2.04.1997 r. (Dz.U. Nr 78, poz. 483 ze zm.) – dalej Konstytucja RP.

²¹ *Ograniczenia poboru...*, s. 47–48.

4. Stanowisko orzecznictwa odnośnie podstaw prawnych odpowiedzialności z tytułu naruszenia obowiązku stosowania się do ograniczeń w dostarczaniu i poborze energii elektrycznej

Wskazane powyżej wątpliwości odnośnie podstaw prawnych nakładania kar na odbiorców z tytułu niestosowania się do ograniczeń w dostarczaniu i poborze energii elektrycznej stały się przedmiotem rozstrzygnięć sądowych zarówno w postępowaniach wszczętych przed SOKiK przez odbiorców wskutek wniesienia odwołania od decyzji Prezesa URE nakładającej karę pieniężną, jak i w postępowaniach wszczętych przed SA w Warszawie przez Prezesa URE wskutek wniesienia apelacji od wyroków SOKiK.

Podstawową kwestię stanowiło pytanie, czy przepis art. 56 ust. 1 pkt 3a p.e., w brzmieniu sprzed nowelizacji z 20.05.2021 r., upoważniał Prezesa URE do nakładania kar pieniężnych z tytułu niestosowania się do ograniczeń wprowadzanych przez OSP na podstawie art. 11c ust. 2 p.e., tj. za przekroczenie przez odbiorców dopuszczalnego poziomu poboru energii elektrycznej w dniach 10–11.08.2015 r. ponad poziom wprowadzony na polecenie OSP.

Pierwszą grupę rozstrzygnięć stanowią wyroki, w których SOKiK stwierdził, że nie ulega wątpliwości, że odbiorca (powód) był zobowiązany do dostosowania się zarówno do ograniczeń wprowadzonych przez OSP, tj. Polskie Sieci Elektroenergetyczne SA (dalej PSE SA), w dniach 10–11.08.2015 r., jak i do ograniczeń wynikających z rozporządzenia Rady Ministrów z 11.08.2015 r. w sprawie wprowadzenia ograniczeń w dostarczaniu i poborze energii elektrycznej²², które wprowadziło te ograniczenia w okresie od dnia 11.08.2015 r. od godz. 24:00 do dnia 31.08.2015 r. do godz. 24:00. Jednakże w trakcie rozsządzania kwestii, czy istnieje podstawa prawna do nałożenia na odbiorcę sankcji za niezastosowanie się do powyższych ograniczeń w poborze energii elektrycznej, SOKiK doszedł do wniosku, że brak jest takiej podstawy w przypadku naruszenia ograniczeń wprowadzonych na polecenie PSE SA, tj. w dniach 10–11.08.2015 r.²³ W ocenie SOKiK należało wziąć pod uwagę, że ustawodawca przewidział sankcję nie ogólnie za każdy przypadek niezastosowania się do tego rodzaju ograniczeń, lecz za niezastosowanie się do ściśle określonych, konkretnych ograniczeń, tj. wprowadzonych w oparciu o art. 11, art. 11c ust. 3 lub art. 11d ust. 3 p.e. Tym samym nałożenie kary pieniężnej byłoby prawidłowe, gdyby zostało wykazane, że odbiorca energii nie zastosował się do ograniczeń wprowadzonych przez Radę Ministrów. Natomiast przepis art. 11c ust. 3 p.e. nie stanowi – zdaniem SOKiK – samoistnej podstawy do wprowadzenia ograniczeń przez OSP. Dotyczy on bowiem obowiązków informacyjnych OSP w związku z wystąpieniem zagrożenia bezpieczeństwa dostaw energii elektrycznej, a także obowiązku zgłoszenia konieczności wprowadzenia ograniczeń w trybie art. 11 ust. 7 p.e., tj. w trybie rozporządzenia Rady Ministrów. Jednocześnie SOKiK odniósł się do argumentów Prezesa URE, który oparł zaskarżoną decyzję na art. 11d ust. 3 p.e., co zdaniem SOKiK było bezpodstawne,

²²Dz.U. z 2015 r. poz. 1136.

²³Zob. m.in. wyroki SOKiK: z 4.12.2018 r., XVII AmE 80/17, LEX nr 2742677; z 5.11.2019 r., XVII AmE 263/17, LEX nr 2752591; z 19.11.2019 r., XVII AmE 377/17, LEX nr 2937484.

ponieważ – wbrew twierdzeniom Prezesa URE – przepis ten nie stanowi rozwinięcia uprawnień OSP wskazanych w art. 11c ust. 2 p.e. Dotyczy on bowiem możliwości ograniczenia przez operatorów systemu elektroenergetycznego – a nie OSP – świadczonych przez nich usług przesyłania lub dystrybucji energii elektrycznej w zakresie niezbędnym do usunięcia zagrożenia bezpieczeństwa dostaw²⁴. W konkluzji SOKiK stwierdził, że przepisy art. 11c ust. 3 oraz art. 11d ust. 3 p.e. nie stanowią samoistnej podstawy prawnej wprowadzania ograniczeń w dostarczaniu i poborze energii elektrycznej w trybie polecenia OSP, bowiem podstawę taką stanowi przepis art. 11c ust. 2 pkt 2 p.e., który jednakże nie został uwzględniony w treści art. 56 ust. 1 pkt 3a p.e. Oznacza to, zdaniem SOKiK, że odesłanie w art. 56 ust. 3a p.e. do przepisu art. 11c ust. 3 p.e. jest puste i mamy tutaj do czynienia z ewidentnym błędem ustawodawcy. Natomiast z całą pewnością przepis ten nie daje podstaw do nałożenia na jakikolwiek podmiot jakichkolwiek ograniczeń w dostarczaniu i poborze energii elektrycznej. Nałożenie kary w przypadku niezastosowania się do ograniczeń wprowadzonych na podstawie art. 11c ust. 2 pkt 2 p.e. wymagałoby zastosowania przez Prezesa URE wykładni rozszerzającej art. 56 ust. 1 pkt 3a p.e., co zdaniem SOKiK, należy uznać za niedopuszczalne. Sąd – powołując się na pogląd wyrażony przez Marka Sachajkę²⁵ – wskazał, że kary pieniężne, wymierzone na podstawie ustawy – Prawo energetyczne, stanowią rodzaj sankcji administracyjno-karnej i jako takie powinny być stosowane przez organy administracji publicznej w sposób ścisły i precyzyjny, tzn. dokładnie odpowiadający normie prawnej bez stosowania wykładni rozszerzającej, analogii czy domniemań. Tym samym nałożenie kary pieniężnej w przypadku niezastosowania się do ograniczeń wprowadzonych na podstawie art. 11c ust. 2 pkt 2 p.e. wymagałoby zastosowania przez organ wykładni rozszerzającej art. 56 ust. 1 pkt 3a p.e., co – zdaniem SOKiK – należało uznać za niedopuszczalne.

W świetle powyższej argumentacji SOKiK należy wskazać, że konstrukcja przepisu art. 56 ust. 1 pkt 3a p.e. (w wersji sprzed nowelizacji z 20.05.2021 r.) budziła istotne zastrzeżenia sądu w zakresie spełniania zasady określoności czynów zabronionych pod groźbą kary (*nullum crimen, nulla poena sine lege*)²⁶. SOKiK wskazał jednocześnie, że zasada ta w demokratycznym państwie prawnym stanowi jeden z filarów ochrony karnoprawnej i zgodnie z orzecznictwem SN winna być stosowana także w przypadku odpowiedzialności za delikty administracyjne, również te, które zostały unormowane w ustawie – Prawo energetyczne²⁷. SOKiK podzielił jednocześnie pogląd Naczelnego Sądu Administracyjnego (dalej NSA), wyrażony w uzasadnieniu wyroku z 1.06.2004 r., GSK 30/04²⁸, zgodnie z którym przy egzekwowaniu obo-

²⁴ Por. m.in. także wyroki SOKiK: z 15.04.2019 r., XVII AmE 97/17, LEX nr 2742674; z 21.10.2019 r., XVII AmE 300/17, LEX nr 2749808; z 20.01.2020 r., XVII AmE 63/18, LEX nr 3068331.

²⁵ M. Sachajko [w:] *Prawo...*, t. II. *Komentarz...*, komentarz do art. 56, s. 883, pkt 36 – z powołaniem się na: M. Wincenciak, *Sankcje...*, s. 150.

²⁶ Por. cytowane wyżej wyroki SOKiK: z 5.11.2019 r., XVII AmE 263/17, LEX nr 2752591; z 19.11.2019 r., XVII AmE 377/17, LEX nr 2937484.

²⁷ Zob. m.in. wyrok SN z 2.10.2008 r., III SK 3/08, OSNP 2010/9–10, poz. 129 – dotyczy on wprowadzie kar pieniężnych nakładanych przez Prezesa UOKiK na gruncie ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów, ale ma pełne odniesienie do kar nakładanych przez Prezesa URE na gruncie ustawy – Prawo energetyczne i został przywołany m.in. w wyroku SOKiK z 21.10.2019 r., XVII AmE 300/17, LEX nr 2749808.

²⁸ ONSAiWSA 2004/1, poz. 25.

wiązku, kształtowanego normą prawa administracyjnego materialnego, za którego naruszenie przewidziana jest administracyjna kara pieniężna, muszą być zachowane bezwzględnie zasady interpretacji i stosowania norm o charakterze restrykcyjnym ukształtowane w dziedzinie prawa karnego, zwłaszcza zasada prymatu wykładni językowej przed innymi rodzajami wykładni.

W podobnym duchu wypowiedział się SOKiK w wyrokach z 21.10.2019 r., XVII AmE 217/17²⁹ oraz XVII AmE 239/17³⁰. Stwierdził w nich, że na gruncie rozpatrywanej sprawy brak było podstaw do nałożenia na odbiorcę kary pieniężnej za niedostosowanie się do ograniczeń w poborze energii w dniach 10–11.08.2015 r, a więc wtedy gdy ograniczenia zostały wprowadzone na polecenie OSP. Sąd wskazał, że podstawą nałożenia na powoda kary pieniężnej – w świetle unormowania art. 56 ust. 1 pkt 3a p.e. (w wersji sprzed nowelizacji z 20.05.2021 r.) – może być naruszenie przez niego przepisów art. 11, 11c ust. 3 i 11d ust. 3 p.e. Z uwagi na to, że zgodnie z art. 11d ust. 3 p.e. w okresie występowania zagrożenia bezpieczeństwa dostaw energii elektrycznej operatorzy systemu elektroenergetycznego mogą wprowadzać ograniczenia w świadczonych usługach przesyłania lub dystrybucji energii elektrycznej, w zakresie niezbędnym do usunięcia tego zagrożenia, w opinii SOKiK, aby przypisać powodowi (odbiorcy) naruszenie tego właśnie przepisu, musiałby on stanowić podstawę wprowadzenia ograniczeń w odbiorze energii, podczas gdy OSP wprowadził ograniczenia na podstawie art. 11c ust. 2 pkt 2 p.e.³¹ SOKiK jednocześnie wskazał, że w art. 56 ust. 1 pkt 3a p.e. (w wersji sprzed nowelizacji z 20.05.2021 r.) mamy do czynienia z błędem ustawodawcy, który w normie art. 56 ust. 1 pkt 3a p.e. powinien był odesłać do art. 11c ust. 2 p.e. W konkluzji SOKiK stwierdził zatem, że skoro ograniczenia w dniach 10–11.08.2015 r. zostały wprowadzone na podstawie art. 11c ust. 2 pkt 2 p.e., a niedostosowanie się do tej normy nie jest penalizowane, to nie można wywieść odpowiedzialności deliktowej przedsiębiorcy z art. 11d ust. 3 p.e. Przepis przewidujący możliwość nałożenia na podmiot sankcji karnoadministracyjnej wymaga bowiem precyzyjnego określenia przez ustawodawcę zasad i przesłanek odpowiedzialności, gdyż przepisy o charakterze karnoadministracyjnym muszą być stosowane w sposób precyzyjny i jednoznaczny³².

W omawianej grupie wyroków SOKiK należy również wskazać na rozstrzygnięcia dotyczące relacji pomiędzy przepisem art. 11c ust. 2 pkt 2 p.e. oraz art. 11d ust. 3 p.e. Są one istotne z uwagi na to, że w drugiej grupie wyroków (omawianej poniżej) SOKiK zajął odmienne stanowisko. W wyroku z 21.10.2019 r., XVII AmE 300/17³³, SOKiK stwierdził, że art. 11c ust. 2 pkt 2 p.e. (który stanowił podstawę wprowadzenia ograniczeń przez OSP w dniach 10–11.08.2015 r.) uprawnia wyłącznie OSP do wprowadzenia ograniczenia i to jedynie w zakresie dostarczania i poboru energii elektrycznej. Natomiast przepis art. 11d ust. 3 p.e. daje wszystkim operatorom sieci uprawnienie do wprowadzania ograniczenia w świadczonych usługach przesyłania

²⁹ LEX nr 2752590.

³⁰ LEX nr 2752599.

³¹ LEX nr 2752599.

³² LEX nr 2752599.

³³ LEX nr 2749808.

lub dystrybucji energii elektrycznej, a więc nie w zakresie dostarczania i poboru. W związku z tym SOKiK uznał, że naruszenie ograniczenia wprowadzonego art. 11c ust. 2 pkt 2 p.e. nie jest równoznaczne z naruszeniem ograniczenia wprowadzonego na podstawie art. 11d ust. 3 p.e. Z tego względu brak było podstaw do nałożenia na odbiorcę kary w myśl art. 56 ust. 1 pkt 3a p.e. za naruszenia ograniczenia wprowadzonego na innej podstawie niż wymienione w niniejszym przepisie³⁴.

Drugą grupę rozstrzygnięć stanowią te, w których SOKiK uznał, że przepis art. 56 ust. 1 pkt 3a p.e. sankcjonuje nie tylko naruszenie obowiązku dostosowania się do ograniczeń wynikających z rozporządzenia Rady Ministrów z 11.08.2015 r. w sprawie wprowadzenia ograniczeń w dostarczaniu i poborze energii elektrycznej³⁵, lecz także naruszenie obowiązku dostosowania się do ograniczeń wprowadzonych wcześniej przez OSP, tj. PSE SA, w dniach 10–11.08.2015 r.

Stanowisko takie zaprezentował SOKiK np. w wyroku z 12.09.2018 r., XVII AmE 162/18³⁶. Twierdzenie powoda (odbiorcy), że nie zaistniały przesłanki do nałożenia kary na podstawie art. 56 ust. 1 pkt 3a p.e., gdyż przepis ten odnosi się wprost do art. 11, art. 11c ust. 3 lub art. 11d ust. 3 p.e., a przedmiotowe ograniczenia zostały wprowadzone na podstawie art. 11c ust. 2 pkt 2 p.e., sąd uznał za bezzasadne.

W swej argumentacji SOKiK wskazał, że z treści art. 11c ust. 2 pkt 2 p.e. wynika, iż w przypadku powstania zagrożenia bezpieczeństwa dostaw energii elektrycznej OSP może wprowadzić ograniczenia w dostarczaniu i poborze energii elektrycznej na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej lub jego części do czasu wejścia w życie przepisów wydanych na podstawie art. 11 ust. 7 p.e., lecz nie dłużej niż na okres 72 godzin. Jednocześnie ustawodawca przewidział w art. 11d ust. 3 p.e., że w okresie występowania zagrożenia bezpieczeństwa dostaw energii elektrycznej operatorzy sieci mogą wprowadzać ograniczenia w świadczonych usługach przesyłania lub dystrybucji energii elektrycznej w zakresie niezbędnym do usunięcia tego zagrożenia. W dalszej treści orzeczenia sąd wskazał, że art. 11c p.e. oraz art. 11d p.e. są wynikiem implementacji postanowień dyrektywy 2005/89/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z 18.01.2006 r. dotyczącej działań na rzecz zagwarantowania bezpieczeństwa dostaw energii elektrycznej i inwestycji infrastrukturalnych³⁷. Powyższe – zdaniem SOKiK – oznacza, że art. 11c ust. 2 pkt 2 oraz art. 11d ust. 3 p.e. pozostają w ścisłym związku, albowiem dopiero połączenie ich treści określającej podstawę do wprowadzenia ograniczenia przez OSP w okresie występowania zagrożenia (art. 11d ust. 3 p.e.) oraz możliwy okres tych ograniczeń (art. 11c ust. 2 pkt 2 p.e.) umożliwia skuteczne wprowadzenie przedmiotowego ograniczenia przez OSP, tj. w ściśle oznaczonym czasie i na ściśle określonym terytorium. Sam fakt „występowania zagrożenia”

³⁴ LEX nr 2749808.

³⁵ Dz.U. z 2015 r. poz. 1136.

³⁶ LEX nr 2601175; podobnie m.in. wyroki SOKiK: z 4.10.2018 r., XVII AmE 229/18, LEX nr 2613515; z 27.06.2019 r., XVII AmE 173/17, LEX nr 2747835; z 18.10.2019 r., XVII AmE 351/17, LEX nr 2750350; z 19.11.2019 r., XVII AmE 373/17, LEX nr 2937488.

³⁷ Dz.Urz. UE L 33 z 4.02.2006 r., s. 22 – uchylona i zastąpiona przez rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/941 z 5.06.2019 r. w sprawie gotowości na wypadek zagrożeń w sektorze energii elektrycznej i uchylające dyrektywę 2005/89/WE (Dz.Urz. UE L 158 z 14.06.2019 r., s. 1).

wynika – zdaniem sądu – wprost z treści komunikatu OSP, w którym stwierdził „wystąpienie zagrożenia bezpieczeństwa dostaw energii elektrycznej”.

Na powyższej podstawie sąd doszedł do wniosku, że OSP posiadał kompetencję do wprowadzenia ograniczeń w dostarczaniu i poborze energii w myśl art. 11d ust. 3 p.e., zaś okres i zakres terytorialny ich obowiązywania, na podstawie art. 11c ust. 2 pkt 2 p.e., wprowadzono od godziny 10:00 dnia 10.08.2015 r. z informacją o zgłoszonej konieczności wprowadzenia dalszych ograniczeń w trybie art. 11 ust. 7 p.e. Oznacza to, że wnioskowanie powoda, iż wprowadzenie przez OSP przedmiotowych ograniczeń w czasie „wystąpienia zagrożenia” (tj. na podstawie art. 11d ust. 3 p.e.), którego okres i zakres terytorialny został określony zgodnie z wymogami art. 11c ust. 2 pkt 2 p.e., powoduje zwolnienie powoda z odpowiedzialności, o której mowa w art. 56 ust. 1 pkt 3a p.e., jest nieuzasadnione.

Podobnie w wyroku z 18.10.2019 r., XVII AmE 351/17³⁸, SOKiK stwierdził, że nałożenie na powoda kary pieniężnej z tytułu niedostosowania się do ograniczeń wprowadzonych na polecenie OSP dnia 10.08.2015 r. znajduje swoje uzasadnienie w treści art. 56 ust. 1 pkt 3a p.e. Sąd zauważył jednocześnie, że przepis ten dotyczy ograniczeń w dostarczaniu i poborze energii, wprowadzonych na podstawie art. 11, art. 11c ust. 3 lub art. 11d ust. 3 p.e. W ocenie sądu, o ile podstawą do wprowadzenia ograniczeń w poborze energii elektrycznej był powołany w komunikacie radiowym w dniu 10.08.2015 r. przepis art. 11c ust. 2 pkt 2 p.e., to jednak podstawę prawną dla działań OSP opartych na art. 11c ust. 2 pkt 2 p.e. stanowił przepis art. 11d ust. 3 p.e. Norma wynikająca z art. 11c ust. 2 pkt 2 p.e. ma bowiem – zdaniem SOKiK – charakter uszczegóławiający w stosunku do uregulowań art. 11d ust. 3 p.e. i to regulacja art. 11d ust. 3 p.e. stanowi zasadniczą podstawę prawną dla działań OSP opartych na przepisie art. 11c ust. 2 pkt 2 p.e. Wynika to – zdaniem sądu – stąd, że to właśnie w art. 11d ust. 3 p.e. wskazano, iż w przypadku występowania zagrożenia bezpieczeństwa dostaw energii elektrycznej operatorzy systemu elektroenergetycznego mogą wprowadzać ograniczenia w świadczonych usługach przesyłania lub dystrybucji energii elektrycznej, w zakresie niezbędnym do usunięcia tego zagrożenia. Jest to zatem norma ogólna w stosunku do przepisu art. 11c ust. 2 pkt 2 p.e., który jedynie precyzuje, w jak ograniczonym zakresie operator może wprowadzić ograniczenia w dostarczaniu i poborze energii elektrycznej na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej³⁹.

Powyższa argumentacja została znacząco rozbudowana w późniejszych wyrokach SOKiK. Mianowicie m.in. w wyroku z 19.11.2019 r., XVII AmE 373/17⁴⁰, sąd powtórzył powyższą wykładnię art. 11d ust. 3 w zw. z art. 11c ust. 2 pkt 2 p.e. i wskazał, że jakkolwiek w demokratycznym państwie prawa zakłada się pierwszeństwo wykładni językowej⁴¹, to jednak powszechnie uznaje się za konieczne posiłkowanie się

³⁸ LEX nr 2750350.

³⁹ Por. podobne rozstrzygnięcia SOKiK m.in. w wyrokach: z 6.12.2019 r., XVII AmE 68/18, LEX nr 2923508; z 12.02.2020 r., XVII AmE 323/18, LEX nr 3127523; z 11.03.2020 r., XVII AmE 333/18, LEX nr 3154175; zob. też rozbudowaną argumentację w wyroku z 13.05.2020 r., XVII AmE 357/18, LEX nr 3164539.

⁴⁰ LEX nr 2937488.

⁴¹ W tym wypadku SOKiK powołał się na uchwałę SN 7 sędziów z 25.04.2003 r., III CZP 8/03, OSNC 2004/1, poz. 1, oraz postanowienia SN z 20.07.2005 r., I KZP 25/05, OSNwSK 2005/1, poz. 1362 i z 31.08.2005 r., V KK 426/04, OSNwSK 2005/1, poz. 1597.

także subsydiarnie wykładnią systemową oraz wykładnią funkcjonalną⁴². Zdaniem SOKiK wykładnia systemowa i celowościowa wręcz wzmacniają argumentację, że niezastosowanie się przez odbiorców do ograniczeń w poborze energii elektrycznej wprowadzonych przez OSP w oparciu o przepis art. 11c ust. 2 pkt 2 w zw. z art. 11d ust. 3 p.e. podlega sankcji określonej w art. 56 ust. 1 pkt 3a p.e. Odwołując się do wykładni celowościowej sąd bowiem wskazał, że wyraźnym celem wszystkich analizowanych przepisów ustawy – Prawo energetyczne jest eliminowanie zagrożeń systemu elektroenergetycznego m.in. przed niekontrolowanymi awariami systemu z powodu jego przeciążenia i tym samym zapewnienie bezpieczeństwa dostaw energii elektrycznej. Niedostosowanie się odbiorcy do każdego ograniczenia wprowadzonego na podstawie przepisu art. 11d ust. 3 p.e., a więc także z powołaniem się na regulację art. 11c ust. 2 pkt 2 p.e., stanowi realne zagrożenie bezpieczeństwa dostaw energii elektrycznej.

Ponadto w opinii SOKiK możliwą podstawą prawną odpowiedzialności odbiorców za niedostosowanie się do ograniczeń wprowadzonych przez OSP zgodnie z art. 11c ust. 2 pkt 2 p.e. może być również przepis art. 11c ust. 3 p.e., do którego także odwołuje się przepis art. 56 ust. 1 pkt 3a p.e. Przepis art. 11c ust. 3 p.e. stanowi mianowicie, że OSP powiadamia niezwłocznie ministra właściwego ds. gospodarki oraz Prezesa URE m.in. o podjętych działaniach i środkach w celu usunięcia zagrożenia bezpieczeństwa dostaw energii elektrycznej. Jeśli więc przepis art. 56 ust. 1 pkt 3a p.e. sankcjonuje niestosowanie się do ograniczeń w poborze energii wprowadzonych w oparciu o regulację art. 11c ust. 3 p.e., to niewątpliwie można przyjąć, że ustawodawca w ten sposób sankcjonuje ograniczenia wprowadzone także na podstawie art. 11c ust. 2 pkt 2 p.e. przez OSP. Wprawdzie przepis art. 11c ust. 3 p.e. sam w sobie nie stanowi podstawy do wprowadzenia ograniczeń przez operatora systemu przesyłowego, ale wskazuje na ograniczenia już wprowadzone przez tego operatora, gdyż zawiera sformułowanie: „o podjętych działaniach i środkach w celu usunięcia zagrożenia”. Tym samym możliwe jest powiązanie odpowiedzialności z art. 56 ust. 1 pkt 3a p.e. z ograniczeniami wprowadzonymi w oparciu o przepis art. 11c ust. 2 pkt 2 p.e., do którego odnosi się przepis art. 11c ust. 3 p.e.

W grupie orzeczeń uznających, że przepis art. 56 ust. 1 pkt 3a p.e. sankcjonuje także naruszenie przez odbiorców ograniczeń w dostarczaniu i poborze energii wprowadzonych na polecenie OSP na podstawie art. 11c ust. 2 pkt 2 p.e. (w zw. z art. 11d ust. 3 oraz art. 11c ust. 3 p.e.) należy wskazać także m.in. na wyroki SOKiK z 24.05.2021 r., XVII AmE 253/20⁴³ oraz XVII AmE 246/20⁴⁴. Sąd orzekł w nich, że zawarte w przepisie art. 56 ust. 3a p.e. odesłanie do art. 11c ust. 3 p.e. to wprawdzie błąd ustawodawcy i nie można stwierdzić, że jest ono samoistną podstawą do wprowadzenia ograniczeń, jednakże regulacja ta stanowi zasadniczą podstawę

⁴² W tym przypadku SOKiK przywołał: uchwałę SN z 11.01.2006 r., I KZP 53/05, OSNKW 2006/2, poz. 13; postanowienie SN z 2.12.2004 r., III KK 112/04, OSNKW 2005/1, poz. 6; uchwałę SN 7 sędziów z 25.04.2003 r., III CZP 8/03, OSNC 2004/1, poz. 1; uchwałę SN 7 sędziów z 19.05.2015 r., III CZP 114/14, OSNC 2015/12, poz. 134; wyrok SN z 11.04.2008 r., II CSK 650/07, LEX nr 391825.

⁴³ LEX nr 3244973.

⁴⁴ LEX nr 3244982.

prawną dla działań OSP opartych na przepisie art. 11c ust. 2 pkt 2 p.e. Co interesujące, SOKiK odniósł się we wskazanych wyrokach do innych swoich orzeczeń, do których odwołał się powód (odbiorca). Sąd ten orzekł w nich, że art. 56 ust. 1 pkt 3a p.e. nie sankcjonuje naruszenia ograniczeń wprowadzonych na polecenie OSP na podstawie art. 11c ust. 2 p.e. Jednakże w odniesieniu do nich SOKiK podzielił stanowisko SA w Warszawie wyrażone w wyroku z 10.03.2020 r., VII AGa 366/19⁴⁵, w którym ten ostatni stwierdził, że sankcja zawarta w art. 56 ust. 1 pkt 3a p.e. dotyczy także przypadku niezastosowania się przez odbiorcę energii elektrycznej do ograniczeń w jej dostarczaniu i poborze, wprowadzonych w trybie art. 11c ust. 2 pkt 2 p.e. Ponadto SA w Warszawie wskazał, że przepisy art. 11d p.e. wskazują środki i sposoby działania OSP i stanowią zatem rozwinięcie generalnych dyrektyw postępowania przewidzianych w art. 11c ust. 2 p.e. (odpowiednio: art. 11c ust. 2 pkt 1 w zw. z art. 11d ust. 1 p.e. oraz art. 11c ust. 2 pkt 2 w zw. z art. 11d ust. 3 p.e.). Regulacja zawarta w art. 11d ust. 1 p.e. określa zatem uprawnienia OSP względem innych użytkowników systemu (w celu wykonania art. 11c ust. 2 pkt 1 p.e.), z kolei art. 11d ust. 3 p.e. zezwala na wykonywanie usług przesyłania i dystrybucji w sposób odpowiadający treści art. 11c ust. 2 pkt 2 p.e. W konkluzji SA w Warszawie uznał, że przytoczone przepisy są ze sobą funkcjonalnie powiązane i istnieje między nimi ścisła zależność, co potwierdza – w opinii sądu – ich redakcja, wskazująca analogiczne hipotezy ich stosowania: „W przypadku powstania zagrożenia bezpieczeństwa dostaw energii elektrycznej (...)”⁴⁶ i „W okresie występowania zagrożenia bezpieczeństwa dostaw energii elektrycznej (...)”⁴⁷. Sąd Apelacyjny w Warszawie powołał się w tym zakresie także na uzasadnienie ustawy nowelizującej ustawę – Prawo energetyczne (wprowadzającej przywołane przepisy), w którym wskazano, że ograniczenia w dostarczaniu i poborze energii elektrycznej, zainicjowane na podstawie art. 11 p.e. oraz art. 11c – 11d p.e., różnią się od siebie. Rozbieżności polegają na tym, że art. 11 p.e. dotyczy sytuacji zagrożenia systemu, które można wcześniej przewidzieć, a czas jest wystarczający na wprowadzenie środków nadzwyczajnych w postaci ograniczeń w dostarczaniu i poborze energii elektrycznej wprowadzanych w drodze rozporządzenia Rady Ministrów, gdy tymczasem nowe art. 11c–11f p.e. zawierają dodatkowe przepisy dotyczące postępowania w sytuacjach zagrożenia funkcjonowania systemu elektroenergetycznego i bezpieczeństwa dostaw energii elektrycznej, które mogą wystąpić nagle i wymagają natychmiastowych działań operatorów systemów. Przepisy te mają, w intencji ustawodawcy, dać operatorom systemów możliwość skutecznego zarządzania instalacjami i sieciami energetycznymi nawet w sytuacjach wyjątkowych⁴⁸.

W nawiązaniu do powyżej przytoczonego orzeczenia SA w Warszawie należy wskazać, że sąd ten od początku konsekwentnie prezentował w postępowaniach odwoławczych od orzeczeń SOKiK stanowisko, że art. 56 ust. 1 ust. 3a p.e. sankcjonuje także naruszenia ograniczeń poboru energii elektrycznej wprowadzone na polecenie

⁴⁵LEX nr 3052850.

⁴⁶Artykuł 11c ust. 2 p.e.

⁴⁷Artykuł 11d ust. 3 p.e.

⁴⁸LEX nr 3052850.

OSP⁴⁹. Co więcej, w wyroku z 29.03.2021 r., VII AGa 471/19⁵⁰, sąd ten wprawdzie stwierdził, że, „redakcja art. 56 ust. 1 pkt 3a ustawy Prawo energetyczne jest niewłaściwa”, ponieważ na podstawie art. 11d ust. 3 p.e. nie dochodzi do ograniczenia w dostawie i poborze energii elektrycznej, tylko do ograniczenia w świadczonych usługach przesyłania i dystrybucji, które „są pochodną ograniczeń w dostawach i poborze”. Jednakże jednocześnie wskazał, że w przypadku kar nakładanych za delikty administracyjne istotne racje mogą przemawiać za „przełamaniem językowego brzmienia przepisu wynikami wykładni dokonanej przy pomocy pozostałych metod”⁵¹. Jako szczególny przykład takiej sytuacji sąd podał przypadek, w którym ustalone przy użyciu metody językowej znaczenie normy „ma wymiar absurdalny i nie dający się pogodzić z wartościami, jakie stoją u podstaw jej wprowadzenia”⁵². W konsekwencji – zdaniem sądu – karze pieniężnej, określonej w przepisie art. 56 ust. 1 pkt 3a p.e., podlegał również podmiot, który nie zastosował się do ograniczeń w dostarczaniu i poborze energii wydanych przez OSP, będącego operatorem systemu wprowadzającym ograniczenia zgodnie z aktami wykonawczymi do ustawy – Prawo energetyczne, do których odbiorca zobowiązał się dostosować podczas poboru mocy⁵³.

Poza omówionym powyżej problemem dopuszczalności sankcjonowania naruszeń w dostarczaniu i poborze energii elektrycznej wprowadzonych na polecenie OSP na gruncie art. 56 ust. 1 pkt 3a p.e. (w brzmieniu obowiązującym przed wejściem w życie nowelizacji z 20.05.2021 r.⁵⁴) w swych rozstrzygnięciach dotyczących nakładania kar z tytułu niedostosowania się odbiorców do ograniczeń w dostarczaniu i poborze energii elektrycznej zarówno SOKiK, jak i SA w Warszawie odniosły się także do interpretacji przesłanki „społecznej szkodliwości czynu” jako przesłanki uwzględnianej przy ustalaniu wysokości kary pieniężnej (zgodnie z art. 56 ust. 6 p.e.) czy też odstąpieniu od jej wymierzenia (zgodnie z art. 56 ust. 6a p.e.).

W wyroku z 12.09.2018 r., XVII AmE 162/18⁵⁵, SOKiK odniósł się do zakresu przekroczenia poboru mocy przez odbiorcę (powoda) w dniach 10–11.08.2015 r., które wyniosło 7,8135 MW w godzinie. Sąd uzasadnił takie podejście tym, że odbiorca, nie stosując się do wprowadzonych ograniczeń i dokonując przekroczenia w powyższym zakresie, w sposób bezpośredni oddziaływał negatywnie na bezpieczeństwo energetyczne, co mogło spowodować wystąpienie rzeczywistego zagrożenia w pracy całego systemu. Na tej podstawie SOKiK doszedł do wniosku, że okoliczność ta świadczy o stopniu szkodliwości czynu powoda wyższym niż znikomy, co uniemożliwiało odstąpienie od nałożenia kary.

⁴⁹ Zob. m.in. wyroki SA w Warszawie: z 3.04.2020 r., VII AGa 2273/18, LEX nr 3169026; z 31.08.2020 r., VII AGa 103/19, LEX nr 3115660; z 31.08.2020 r., VII AGa 173/20, LEX nr 3115653; z 14.12.2020 r., VII AGa 139/19, LEX nr 3160267; z 14.12.2020 r., VII AGa 226/19, LEX nr 3160249; z 24.03.2021 r., VII AGa 729/19, LEX nr 3225557; z 25.03.2021 r., VII AGa 920/19, LEX nr 3225553.

⁵⁰ LEX nr 3225555.

⁵¹ LEX nr 3225555.

⁵² LEX nr 3225555 z odwołaniem się do uchwały SN z 21.01.2016 r., III SZP 4/15, OSNP 2016/8, poz. 110.

⁵³ LEX nr 3225555 z odwołaniem się do uchwały SN z 21.01.2016 r., III SZP 4/15, OSNP 2016/8, poz. 110.

⁵⁴ Dz.U. z 2021 r. poz. 1093 ze zm.

⁵⁵ LEX nr 2601175; podobnie m.in. wyrok SOKiK z 4.10.2018 r., XVII AmE 229/18, LEX nr 2613515.

W wyrokach z 15.10.2019 r., XVII AmE 324/17⁵⁶, oraz z 19.11.2019 r., XVII AmE 373/17⁵⁷, SOKiK zajął dalej idące stanowisko, zgodnie z którym „przy ocenie stopnia szkodliwości czynu powoda drugorzędne znaczenie miał rozmiar przekroczenia poboru mocy”⁵⁸ czy też „krótkotrwałość trwania naruszenia”, ponieważ – zdaniem sądu – „w przypadku przekroczenia wprowadzonego ograniczenia poboru energii, o stopniu szkodliwości decyduje sam charakter czynu i jego znaczenie dla zagrożenia bezpieczeństwa dostaw energii elektrycznej, a w konsekwencji dla bezpieczeństwa energetycznego kraju”. Sąd wskazał jednocześnie, że energia elektryczna jest niezbędną we współczesnym świecie do funkcjonowania wszystkich obszarów aktywności zarówno państwa, jak i każdego z członków społeczeństwa. Podkreślił, że nietrudno sobie wyobrazić, jak katastrofalne mogą się okazać skutki niekontrolowanych wyłączeń dostaw energii elektrycznej (tzw. *blackoutów*), spowodowanych przekroczeniami krytycznych wartości podstawowych parametrów technicznych pracy systemu elektroenergetycznego na znacznym obszarze kraju. Sąd przyjął tym samym, że każde przekroczenie dopuszczalnych poziomów poboru energii – w sytuacji ograniczeń dostaw i poboru energii elektrycznej – należy traktować jako społecznie szkodliwe, bowiem chociaż jest ono często jedynie niewielkim ułamkiem całkowitego przekroczenia, to jednak może doprowadzić do przeciążenia systemu elektroenergetycznego i jego niekontrolowanego wyłączenia.

Co istotne, w celu ustalenia stopnia szkodliwości czynu SOKiK posłużył się sposobem weryfikacji stopnia społecznej szkodliwości czynu wypracowanym na gruncie prawa karnego. Odwołał się bowiem do stanowiska wyrażonego w wyroku SN z 15.10.2014 r., III SK 47/13⁵⁹, zgodnie z którym, skoro prawodawca posłużył się w art. 56 ust. 6a p.e. instytucją prawa karnego, a jednocześnie w ustawie – Prawo energetyczne brakuje wskazówek, jakimi kryteriami należy się posługiwać w celu oceny stopnia społecznej szkodliwości, to z uwagi na represyjny charakter kar pieniężnych przewidzianych w art. 56 p.e. zasadne jest odwołanie się do art. 115 § 2 Kodeksu karnego⁶⁰, który zawiera zamknięty katalog kryteriów oceny stopnia szkodliwości społecznej czynu. Zgodnie z wyrokiem SN z 11.04.2011 r., IV KK 382/10⁶¹, o stopniu społecznej szkodliwości mają decydować wyłącznie okoliczności związane z czynem, przy czym podstawowe znaczenie dla określenia stopnia szkodliwości czynu mają rodzaj i charakter naruszonego dobra chronionego prawem, rozmiar wyrządzonej i grożącej szkody oraz zamiar i motywacja sprawcy⁶². Odnosząc wskazane kryteria

⁵⁶ LEX nr 2750340.

⁵⁷ LEX nr 2937488.

⁵⁸ Podobnie SOKiK w wyroku z 21.10.2019 r., XVII AmE 300/17, LEX nr 2749808, twierdzi, że „dla zasadności nałożenia kary pieniężnej za niestosowanie się do ograniczeń w dostarczaniu i poborze energii, wprowadzonych na podstawie art. 11, art. 11c ust. 3 lub art. 11d ust. 3 nie ma znaczenia, czy pobór mocy (wartość przekroczenia) mógł stanowić realne zagrożenie bezpieczeństwa pracy sieci elektroenergetycznej kraju. Celem wprowadzanych ograniczeń jest zbilansowanie mocy w sieci elektroenergetycznej kraju. Każde przekroczenie poboru mocy skierowane jest przeciwko celowi wprowadzonego ograniczenia, a zatem godzi w bezpieczeństwo energetyczne kraju”.

⁵⁹ OSNP 2016/8, poz. 112.

⁶⁰ Ustawa z 6.06.1997 r. – Kodeks karny (tekst jedn.: Dz.U. z 2022 r. poz. 1138) – dalej k.k.

⁶¹ LEX nr 846390.

⁶² LEX nr 846390.

do oceny stopnia społecznej szkodliwości czynu odbiorcy (powoda), SOKiK uznał, że zasadnicze znaczenie dla tej oceny ma rodzaj i charakter naruszonego dobra oraz waga naruszonych obowiązków, a także rodzaj naruszonych reguł ostrożności, które w sprawie niniejszej jednoznacznie wskazują, że powód dopuścił się naruszenia dobra szczególnie chronionego przez prawo energetyczne i niezwykle ważkiego dla wszystkich dziedzin życia oraz gałęzi przemysłu, jakim jest bezpieczeństwo systemu elektroenergetycznego. Stabilna praca tego systemu, bez zakłóceń wynikających m.in. z niedostosowania się niektórych odbiorców do wprowadzonych ograniczeń w poborze mocy, ma niezwykle znaczenie dla bezpieczeństwa oraz życia i zdrowia ludzi. W ocenie sądu powód na skutek nieweryfikowania informacji o ewentualnych ograniczeniach poboru mocy publikowanych na stronach internetowych operatora i przekazywanych na antenie radia nie dochował wymaganej od niego przez właściwe przepisy należytej staranności. Z uwagi na powyższe powód musiał się zatem liczyć z możliwością naruszenia norm prawa energetycznego przez niedostosowanie się do wprowadzonych ograniczeń poboru mocy. Jednocześnie sąd wskazał, że nawet jeśli w okolicznościach rozpatrywanej sprawy nie można było mówić o celowym niedostosowaniu się przez powoda do wprowadzonych ograniczeń w dostarczaniu i poborze energii elektrycznej, to jednak naruszenie reguł ostrożności w odniesieniu do tak ważnego dobra chronionego, jakim jest bezpieczeństwo krajowego systemu elektroenergetycznego, nie może pozostać obojętne dla oceny stopnia szkodliwości czynu. W konkluzji sąd doszedł do wniosku, że w przypadku czynu polegającego na przekroczeniu wprowadzonych ograniczeń w dostarczaniu i poborze energii elektrycznej brakuje podstaw do odstąpienia od wymierzenia kary na podstawie art. 56 ust. 6a p.e., ponieważ stopień szkodliwości nie jest w tym przypadku znikomy⁶³.

Powyższa interpretacja przesłanki społecznej szkodliwości czynu została potwierdzona w orzecznictwie SA w Warszawie, m.in. w wyroku z 24.03.2021 r., VII AGa 729/19⁶⁴. Sąd stwierdził w nim, że o stopniu szkodliwości czynu polegającego na niedostosowaniu się przez odbiorcę do obowiązujących ograniczeń w dostarczaniu i poborze energii elektrycznej decyduje sam charakter czynu i jego znaczenie z perspektywy zagrożenia bezpieczeństwa dostaw energii elektrycznej, a w konsekwencji bezpieczeństwa energetycznego kraju i ogólnego bezpieczeństwa państwa. Z tego względu – w opinii sądu – konieczna jest eliminacja zagrożeń bezpieczeństwa dostaw energii, w szczególności po ogłoszeniu 20 stopnia ograniczenia zasilania, tzn. w czasie, gdy system elektroenergetyczny nie dysponuje zapasem mocy. W związku z tym w takiej krytycznej wobec bezpieczeństwa energetycznego sytuacji każde, nawet niewielkie, przekroczenie dopuszczalnego poboru energii elektrycznej niesie ze sobą znaczny stopień szkodliwości, ponieważ bezpośrednio zagraża sprawności obciążonego krajowego systemu elektroenergetycznego. Nie można zatem – w opinii sądu – przyjąć, że stopień szkodliwości czynu odbiorcy (powoda) jest znikomy, a w konsekwencji nie ma w takim przypadku możliwości zastosowania w stosunku do niego dobrodziejstwa odstąpienia od wymierzenia kary pieniężnej stosownie do art. 56 ust. 6a p.e.

⁶³ LEX nr 846390.

⁶⁴ LEX nr 3225557.

Oprócz przesłanki „społecznej szkodliwości czynu” SOKiK odniósł się także do przesłanki „stopnia zawinienia” jako przesłanki wymiaru kary w przypadku niedostosowania się do ograniczeń w dostarczaniu i poborze energii elektrycznej. Mianowicie m.in. w wyrokach z 15.10.2019 r., XVII AmE 324/17⁶⁵, oraz z 19.11.2019 r., XVII AmE 373/17⁶⁶, SOKiK stwierdził, że oceniając stopień zawinienia po stronie odbiorcy, należy uwzględnić to, że odbiorca podlegał ograniczeniom w poborze energii elektrycznej przewidzianym dla niego indywidualnie w planie ograniczeń, który został mu przedstawiony przez właściwego OSD i którego odbiorca, w momencie przedstawiania mu tego planu, nie kwestionował. Plan ograniczeń uwzględniał bowiem określoną i zaakceptowaną przez odbiorcę moc bezpieczną dla maksymalnego 20 stopnia ograniczenia mocy. Oznacza to, że niedostosowanie się do ograniczeń i niezmnieszenie poboru energii do poziomu przewidzianego w planie ograniczeń nie może znajdować usprawiedliwienia w szczególnym sposobie wykorzystywania przez odbiorcę energii elektrycznej (np. ruch zakładu produkcyjnego), gdyż tego rodzaju argumenty powinny być – zdaniem SOKiK – podnoszone już na etapie wprowadzania planów ograniczeń. Jednocześnie sąd podkreślił, że niedostosowanie się odbiorcy do planu ograniczeń wskazuje, że powód swoim zachowaniem doprowadził do poważnego zagrożenia dla bezpieczeństwa systemu elektroenergetycznego. Ponadto, w opinii sądu, jeżeli odbiorca nie śledzi komunikatów, to nie można uznać, że nie nastąpiło zawinienie z jego strony, ponieważ wartość, jaką stanowi bezpieczeństwo systemu elektroenergetycznego całego kraju, zasługuje na szczególną ochronę i brak ograniczeń poboru energii elektrycznej na przestrzeni ostatnich kilku dziesięcioleci nie zwalania odbiorców od konieczności dostosowania się do wielkości poboru zgodnej z corocznie aktualizowanymi planami ograniczeń. Już sam fakt informowania corocznie powoda o bieżących planach ograniczeń, powinien – w opinii SOKiK – wywoływać u niego co najmniej refleksję, że plany te jednak są istotne, skoro cyklicznie się je uaktualnia⁶⁷.

Podczas omawiania stanowiska orzecznictwa odnośnie przesłanki „stopnia zawinienia” odbiorcy naruszającego obowiązujące ograniczenia w dostarczaniu i poborze energii elektrycznej należy jeszcze wskazać, że w postępowaniach prowadzonych przed SOKiK i SA w Warszawie niektórzy odbiorcy podnosili, iż z uwagi na szczególne uwarunkowania technologiczne prowadzonej przez nich działalności gospodarczej nie byli w stanie od razu dostosować się do wprowadzonych ograniczeń, co powinno zostać – ich zdaniem – uwzględnione przez Prezesa URE w trakcie oceny stopnia zawinienia. W odpowiedzi na ten argument SOKiK stwierdził m.in. w wyrokach z 27.06.2019 r., XVII AmE 173/17⁶⁸, oraz z 15.10.2019 r., XVII AmE 324/17⁶⁹, że niedostosowanie się do ograniczeń i niezmnieszenie poboru energii do poziomu przewidzianego w planie ograniczeń nie może znajdować usprawiedliwienia w szczególnym sposobie wykorzystywania przez powoda energii elektrycznej, gdyż te argumenty powinny być

⁶⁵ LEX nr 2750340.

⁶⁶ LEX nr 2937488.

⁶⁷ LEX nr 2937488.

⁶⁸ LEX nr 2747835.

⁶⁹ LEX nr 2750340.

podnoszone na etapie wprowadzania planów ograniczeń. A zatem kwestie ustalenia bezpiecznego poziomu minimalnego poboru energii elektrycznej odbiorca ma prawo poruszać jedynie na etapie zawierania umowy i tworzenia planów ograniczeń. W tym względzie sąd wskazał na przepisy § 9 i § 10 rozporządzenia w sprawie ograniczeń 2007, zgodnie z którymi moc bezpieczna, czyli maksymalne ograniczenia lub ustalone minimum niepowodujące zagrożeń i zakłóceń, jest określana właśnie w planach ograniczeń i stanowi pochodną mocy określonej w umowach sprzedaży i dystrybucji⁷⁰. Podobnie SA w Warszawie w wyroku z 25.03.2021 r., VII AGa 825/19⁷¹, wskazał, że skoro odbiorca (powód) podlega pod normę administracyjną związaną z penalizacją dokonanego czynu niedostosowania się do ograniczeń w badanym okresie i nie jest podmiotem wskazanym w § 6 rozporządzenia w sprawie ograniczeń 2007, tzn. podmiotem podlegającym ochronie przed ograniczeniami, a przekroczenie poboru miało miejsce, to niedostosowanie się do ograniczeń i niezmnieszenie poboru energii do poziomu przewidzianego w planie ograniczeń nie może znajdować usprawiedliwienia w szczególnym sposobie wykorzystywania energii elektrycznej, takim jak praca zakładu produkcyjnego odbiorcy, gdyż te argumenty powinny być podnoszone na etapie wprowadzania planów ograniczeń⁷².

Natomiast w kontekście powyższych rozstrzygnięć, dokonanych przez SOKiK i SA w Warszawie, na uwagę zasługuje wyrok SOKiK z 23.09.2020 r., XVII AmE 352/18⁷³. Sprawa dotyczyła odbiorcy, który dysponował obiektem, o którym mowa w § 6 ust. 1 pkt 6 rozporządzenia w sprawie ograniczeń 2007, tj. obiektem dysponującym środkami technicznymi służącymi zapobieganiu emisji negatywnie oddziałujących na środowisko. Prezes URE stanął na stanowisku, że skoro odbiorca ten został objęty planem ograniczeń, gdyż nie przedstawił operatorowi przesłanek uzasadniających objęcie go ochroną przed ograniczeniami, to podlega karze pieniężnej, o której mowa w art. 56 ust. 1 pkt 3a p.e. Sąd nie podzielił tej argumentacji i stwierdził, że odbiorca z mocy prawa podlegał ochronie przed wprowadzanymi ograniczeniami jako podmiot, do którego należy obiekt, o którym mowa w § 6 ust. 1 pkt 6 rozporządzenia w sprawie ograniczeń 2007. Jak zauważył SOKiK, „dysponowanie przedmiotowym obiektem jest okolicznością, która aktualizuje ochronę powoda przed wprowadzonymi ograniczeniami w sposób automatyczny, bez spełnienia jakichkolwiek dalszych warunków”⁷⁴. Ponadto na powyższą okoliczność nie ma wpływu fakt opracowania i ustalenia względem tego odbiorcy wartości ograniczeń w poszczególnych stopniach zasilania w planie ograniczeń.

Wreszcie na uwagę zasługuje wyrok SOKiK z 12.08.2020 r., XVII AmE 343/18⁷⁵, w którym sąd odniósł się do kwestii rozbieżności pomiędzy treścią zawartej przez odbiorcę umowy a zapisami planu ograniczeń odnośnie wartości mocy bezpiecznej. W analizowanym przez sąd stanie faktycznym bezsporna była okoliczność polegająca na tym, że w czasie wprowadzonych ograniczeń w sierpniu 2015 r. odbiorcę (powoda)

⁷⁰ LEX nr 2750340; por. § 8 ust. 1 i 2 rozporządzenia w sprawie ograniczeń 2021.

⁷¹ LEX nr 3232284.

⁷² LEX nr 3232284.

⁷³ LEX nr 3130543.

⁷⁴ LEX nr 3130543.

⁷⁵ LEX nr 3130547.

wiązała – zgodnie z treścią zawartej przez niego umowy sprzedaży energii elektrycznej – moc bezpieczna o wartości 90 kW. Pomimo tego w planie ograniczeń wskazano wartość mocy bezpiecznej jako 0,00 MW. Oznaczało to, że plan ograniczeń zawierał wartości niezgodne z umową, a zatem wbrew treści § 9 rozporządzenia w sprawie ograniczeń 2007. Z tego względu sąd orzekł, że nie było możliwe nałożenie kary pieniężnej na odbiorcę z tytułu niedostosowania poboru energii do wartości określonych w sposób wadliwy i sprzeczny z obowiązującą umową w planie ograniczeń⁷⁶.

W swym orzecznictwie SOKiK odniósł się także do podnoszonego wielokrotnie przez skarżących odbiorców argumentu, że nie nastąpiło indywidualne poinformowanie o wprowadzeniu ograniczeń. W opinii sądu brak wiedzy odbiorcy o wprowadzeniu ograniczeń w poborze energii elektrycznej nie może stanowić podstawy do przyjęcia braku zawinienia, gdyż kwestie informowania odbiorców są wyczerpująco uregulowane w § 12 ust. 1 i 2 rozporządzenia w sprawie ograniczeń 2007. Zgodnie z tym przepisem „ograniczenia w poborze energii elektrycznej są realizowane przez odbiorców stosownie do komunikatów operatorów o obowiązujących stopniach zasilania”, przy czym „komunikaty operatorów o obowiązujących stopniach zasilania, wprowadzanych jako obowiązujące w najbliższych 12 godzinach i przewidywanych na następne 12 godzin, są ogłaszane w radiowych komunikatach energetycznych w programie I Polskiego Radia o godzinie 7:55 i 19:55 oraz na stronach internetowych operatorów”. Jeśli zatem odbiorca nie śledzi komunikatów, to nie można uznać, że brak jest po jego stronie zawinienia. Orzeczenie to jest o tyle interesujące, że przepis § 10 obowiązującego rozporządzenia w sprawie ograniczeń 2021 powtarza w ust. 1 i 2 regulację przytoczonego § 12 ust. 1 i 2 rozporządzenia w sprawie ograniczeń 2007 i wskazuje dodatkowo w ust. 2 zd. 2, że odbiorcy są „obowiązani stosować się” do stopni zasilania określonych w komunikatach radiowych operatorów w czasie określonym w tych komunikatach. Jednocześnie jednak § 10 ust. 5 rozporządzenia w sprawie ograniczeń 2021 stanowi, że OSD „indywidualnie powiadamiają odbiorców przyłączonych do sieci dystrybucyjnej o wprowadzeniu ograniczeń w dostarczaniu i poborze energii elektrycznej oraz o wprowadzeniu, w trakcie trwania ograniczeń w dostarczaniu i poborze energii elektrycznej, innych stopni zasilania niż stopnie zasilania ogłoszone w komunikatach radiowych, przesyłając wiadomość tekstową na adres poczty elektronicznej lub na numer telefonu wskazany przez odbiorcę w umowach”. Wywoła to w przyszłości pytania, czy zaniedbanie OSD w wykonaniu obowiązku powiadomienia odbiorcy o wprowadzonych ograniczeniach będzie zwalniało odbiorcę z odpowiedzialności za niedostosowanie się do ograniczeń, zwłaszcza w kontekście regulacji § 10 ust. 1 i 2 rozporządzenia w sprawie ograniczeń 2021, gdzie mowa o „stosowaniu się do komunikatów radiowych” operatorów. Powyższe orzeczenie SOKiK skłania jednak do postawienia tezy, że w zakresie informowania odbiorców o wprowadzonych ograniczeniach w dostarczaniu i poborze energii elektrycznej pierwszeństwo będą miały komunikaty radiowe operatorów i wynikający z § 10 ust. 2 rozporządzenia w sprawie ograniczeń 2021 obowiązek „stosowania się” do nich.

⁷⁶LEX nr 3130547.

Od powyższej sytuacji należy jednakże odróżnić przypadek, gdy odbiorca nie został prawidłowo poinformowany o obowiązującym go planie ograniczeń. W wyrokach z 5.12.2019 r., XVII AmE 352/17⁷⁷, oraz z 14.05.2020 r., XVII AmE 191/18⁷⁸, SOKiK wskazał, że chociaż odbiorca formalnie był podmiotem, który podlegał ograniczeniom w poborze energii elektrycznej z racji określonej dla niego mocy umownej przekraczającej 300 kW, to jednak nie miał obowiązku stosowania się do ograniczeń wprowadzonych w dniach 10–13.08.2015 r., ponieważ – jak wynikało z przeprowadzonego postępowania dowodowego – nie został mu przedstawiony obowiązujący go plan ograniczeń. Konieczność powiadamiania odbiorców o planach ograniczeń i to co najmniej 30 dni przed dniem obowiązywania ograniczeń wynikał bowiem z regulacji § 11 ust. 2 rozporządzenia w sprawie ograniczeń 2007. Z uwagi na to, że obowiązek informowania odbiorców o obowiązujących ich planach ograniczeń nakłada obecnie na operatorów § 8 ust. 6 rozporządzenia w sprawie ograniczeń 2021, powyższe rozstrzygnięcie zachowuje swoją aktualność.

Oдноśnie przesłanki „dotychczasowego zachowania podmiotu” jako przesłanki branej pod uwagę przy wymiarze kary SOKiK wypowiedział się m.in. w wyroku z 21.10.2019 r., XVII AmE 300/17⁷⁹. Wskazał w nim, że fakt późniejszego dostosowania wielkości poboru energii elektrycznej przez odbiorcę (w trakcie trwania ograniczeń) nie ma istotnego znaczenia dla zastosowania tej przesłanki, bowiem – w opinii sądu – w analizowanym stanie faktycznym „dotychczasowe zachowanie podmiotu” polegało na niestosowaniu się do ograniczeń w dniach 10–11.08.2015 r., a zatem niestosowanie się do ograniczeń w tych dniach nie może stanowić przesłanki uzasadniającej obniżenie kary⁸⁰.

5. Podsumowanie

Analiza orzecznictwa SOKiK i SA w Warszawie w sprawach dotyczących nakładania kar pieniężnych z tytułu niestosowania się przez odbiorców do ograniczeń w dostarczaniu i poborze energii elektrycznej skłania do następujących wniosków.

Przede wszystkim należy zauważyć, że jakkolwiek SOKiK pierwotnie podzielił prezentowany w doktrynie pogląd, iż art. 56 ust. 1 pkt 3a p.e. nie sankcjonuje naruszeń ograniczeń w dostarczaniu i poborze energii elektrycznej wprowadzonych na polecenie OSP na podstawie art. 11c ust. 2 pkt 2 p.e., to jednak ostatecznie w orzecznictwie SOKiK przeważało stanowisko przeciwne, które zresztą konsekwentnie przedstawiano od początku w orzecznictwie SA w Warszawie. Jest to o tyle interesujące, że zarówno SOKiK, jak i SA w Warszawie wskazywały w uzasadnieniach niektórych swoich orzeczeń, że przepis art. 56 ust. 1 pkt 3a p.e. w brzmieniu obowiązującym przed wejściem w życie nowelizacji z 20.05.2021 r.⁸¹ (zawierający odesłanie do treści art. 11c ust. 3 p.e. stanowiącego o obowiązku OSP powiadomienia ministra właściwego ds.

⁷⁷ LEX nr 3066518.

⁷⁸ LEX nr 3154164.

⁷⁹ LEX nr 2749808.

⁸⁰ LEX nr 2749808.

⁸¹ Dz.U. z 2021 r. poz. 1093 ze zm.

energii oraz Prezesa URE o wystąpieniu zagrożenia bezpieczeństwa dostaw energii i podjętych działaniach i środkach, zamiast do art. 11c ust. 2 pkt 2 p.e. stanowiącego o uprawnieniu OSP do wprowadzenia na terytorium RP czasowych ograniczeń w dostarczaniu i poborze energii elektrycznej) stanowi „błąd ustawodawcy”. Judykatura przypisała tym samym, zgodnie zresztą z katalogiem celów regulacji ustawy – Prawo energetyczne, szczególną wagę kwestii zagwarantowania bezpieczeństwa dostaw energii, intepretując w tym duchu, co jest widoczne zwłaszcza w orzecznictwie SA w Warszawie, uprawnienia OSP do wprowadzania ograniczeń w dostarczaniu i poborze energii elektrycznej oraz obowiązek odbiorców stosowania się do tych ograniczeń będący korelatem tych uprawnień czy wreszcie „zabezpieczającą” funkcję kar pieniężnych nakładanych na podstawie art. 56 ust. 1 pkt 3a p.e. Z tego względu, pomimo wątpliwości interpretacyjnych na gruncie stosowania art. 56 ust. 1 pkt 3a p.e. (w jego pierwotnym brzmieniu) i prezentowanego w orzecznictwie stanowiska, że zasada określoności prawa w odniesieniu do katalogu czynów karalnych stoi na przeszkodzie nakładaniu kar pieniężnych z tytułu niestosowania się do ograniczeń w poborze energii wprowadzanych na polecenie OSP (na podstawie art. 11c ust. 2 pkt 2 p.e.), w orzecznictwie ostatecznie zwyciężył pogląd, że wykładnia systemowa i funkcjonalna art. 56 ust. 1 pkt 3a p.e. „przełamująca” wykładnię językową tego przepisu jednak na to w pełni pozwala. Jakkolwiek nie sposób nie podzielić stanowiska, że bezpieczeństwo energetyczne, w tym bezpieczeństwo dostaw paliw i energii, stanowi dobro podlegające we współczesnym państwie szczególnej ochronie, to jednak wykładnia przepisów – na podstawie których nakładane są kary pieniężne – odbiegająca od prymatu wykładni językowej i zasady określoności prawa budzi wątpliwości. Fakt dokonania nowelizacji treści art. 56 ust. 1 pkt 3a p.e. na mocy ustawy z 20.05.2021 r.⁸² przez wprowadzenie odesłania do art. 11c ust. 2 pkt 2 p.e. w miejsce dotychczasowego odesłania do art. 11c ust. 3 p.e. potwierdza jedynie, że wskazywany w orzecznictwie „błąd” był na tyle istotny, iż wymagał interwencji ustawodawcy.

Na marginesie powyższych rozważań można wskazać, że to, jak konieczna okazała się w tym wypadku wspomniana interwencja ustawodawcy, unaocniają chociażby dwa wyroki SOKiK z tego samego dnia (tj. 19.11.2019 r.), w których dwa różne składy orzekające tego sądu dokonały odmiennego rozstrzygnięcia kwestii sankcjonowania przez art. 56 ust. 1 pkt 3a p.e. naruszeń ograniczeń w dostarczaniu i poborze energii elektrycznej wprowadzonych na polecenie OSP na podstawie art. 11c ust. 2 pkt 2 p.e. W jednym przypadku taką możliwość odrzucono⁸³, a w drugim w pełni zaakceptowano⁸⁴.

Podobnie przypisując szczególne znaczenie kwestii zapewnienia bezpieczeństwa energetycznego w kontekście konieczności wprowadzenia ograniczeń w dostarczaniu i poborze energii elektrycznej, orzecznictwo dokonało wykładni przesłanki „stopnia szkodliwości czynu” polegającego na przekroczeniu dopuszczalnego poziomu poboru energii. Uznało, że zakres przekroczenia nie ma w tym wypadku istotnego znaczenia

⁸² Ustawa z 20.05.2021 r. o zmianie ustawy – Prawo energetyczne oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2021 r. poz. 1093 ze zm.).

⁸³ Wyrok SOKiK z 19.11.2019 r., XVII AmE 377/17, LEX nr 2937484.

⁸⁴ Wyrok SOKiK z 19.11.2019 r., XVII AmE 373/17, LEX nr 2937488.

i każde przekroczenie jako potencjalnie niosące niebezpieczeństwo dla funkcjonowania systemu energetycznego winno być kwalifikowane jako niespełniające kryterium „znikomej” szkodliwości.

Ponadto analiza orzecznictwa SOKiK i SA w Warszawie na gruncie stosowania art. 56 ust. 1 pkt 3a p.e. dostarcza istotnych wskazówek odnośnie takich kwestii jak sposób i forma informowania odbiorców o wprowadzonych ograniczeniach, rola planów ograniczeń czy kwestie uwzględniania szczególnych uwarunkowań korzystania z energii elektrycznej przez odbiorców, chociażby związanych z ruchem zakładu, w związku z oceną stopnia zawinienia po stronie odbiorcy niestosującego się do wprowadzonych ograniczeń. W odniesieniu do ostatniej z wymienionych kwestii orzecznictwo wyraźnie stało na stanowisku, że zagadnienia te powinny być przedmiotem ustaleń na etapie tworzenia planów ograniczeń i nie mają one znaczenia dla oceny zachowania odbiorcy po wprowadzeniu ograniczeń w dostarczaniu i poborze energii elektrycznej. Pomimo tego, że rozstrzygnięcia zostały częściowo oparte na przepisach poprzednio obowiązującego rozporządzenia w sprawie ograniczeń 2007, zachowują one w znacznej mierze aktualność także na gruncie przepisów rozporządzenia w sprawie ograniczeń 2021.

Z uwagi na to, że nie można wykluczyć wystąpienia w przyszłości podobnej sytuacji do tej, jaka miała miejsce w sierpniu 2015 r., dokonana przez SOKiK i SA w Warszawie wykładnia przepisu art. 56 ust. 1 pkt 3a p.e. w zw. z art. 11, 11c i 11d p.e. ma istotne znaczenie nie tylko dla dogmatyki, lecz także dla praktyki stosowania norm sankcjonujących naruszenia ograniczeń w dostarczaniu i poborze energii elektrycznej.

Bibliografia

1. Elżanowski F. [w:] *Prawo energetyczne. Komentarz*, red. Z. Muras, M. Swora, Warszawa 2010.
2. Goss M., Góralski J., *Komentarz do art. 56, art. 57 [w:] Kary pieniężne w ustawie – Prawo energetyczne. Komentarz*, M. Goss, J. Góralski, LEX/el. 2021.
3. Oglódek T. [w:] *Prawo energetyczne, Ustawa o odnawialnych źródłach energii, Ustawa o rynku mocy, Ustawa o inwestycjach w zakresie elektrowni wiatrowych. Komentarz*, red. M. Czarnecka, T. Oglódek, Warszawa 2020.
4. *Ograniczenia poboru energii elektrycznej – mechanizm, skutki dla odbiorców przemysłowych i propozycje zmian. Raport przygotowany dla Izby Energetyki Przemysłowej i Odbiorców Energii przez Kancelarię Adwokacką dr hab. Mariusz Swora*, Gniezno, 30.08.2016 r., <https://wysokienapiecie.pl/wp-content/uploads/2016/10/raport-ws-ograniczen-w-poborze-ver-2-0.pdf>.
5. Sachajko M. [w:] *Prawo energetyczne, t. II. Komentarz do art. 12–72*, red. M. Swora, Z. Muras, Warszawa 2016.
6. Sachajko M. [w:] *Prawo energetyczne. Komentarz*, red. Z. Muras, M. Swora, Warszawa 2010.
7. Tarniowy K.A. [w:] *Prawo energetyczne. Komentarz*, red. M. Kuliński, Warszawa 2017, Legalis.
8. Wincenciak M., *Sanckje w prawie administracyjnym i procedura ich wymierzania*, Warszawa 2008.